کۆیلایەتی نوێ

کۆیلایەتی کردن بە ئافرەتان و کچانی ئێزیدی لە ژێر چنگی داعش

خوێندنەوەیەکی گشتی:

ئەو زانیاریانەی کە لەلایەن (ریکخراوی ئێزیدی بۆ بە دۆکیۆمێنت کردن)ەوە کۆکراوەتەوە ئاماژە بەو پێشێلکاریانەی دەرهەق بەو کەمینە ئاینی و ئیتنی رەگەزیانە کراوە لە ئەنجامی بالادەستی بەناو رێکخراوی دەولەتی ئیسلامی (داعش)، لە ناوچەیەکی بەرفراوانی ولاَت بەتایبەتی لەو ناوچانەی تێیدا نیشتەجێن لەپارێزگا و دەشتی نەینەوا وهەردوو قەزای شەنگالَ و تەلەعفەر تاوانێکە بە کۆمەلَکوژی دادەنری[1].

لەبەر ئەوەی راپۆرتەکە تایبەتە بە کۆمەلگەی ئێزیدی لە عێراق ئەوا ئێزیدیەکان دووچاری دڕندانەترین شێوازی تاوان و پێشیلکاری بوونەتەوە لەلایەن بەناو رێکخراوی دەولەتی ئیسلامی داعش، بەتایبەتی لەقەزای شەنگال و گوندەکانی لە (ئابی کەلە ناوبردنیان حەلاَل کرابوو وە بوە هۆی رفاندن و کوشتنی هەزاران و دەربەدەربوونی هەزارانی تر بەرەو خاکی دەولەتی سوریا و چیای شەنگال[2]. زانیاریەکان لە بەرێوەبەرایەتی کاروباری ئێزیدیەکان لە وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئاینی حکومەتی هەرێمی کوردستان نوسینگەی رفێنراوانی دهۆك ئاماژە بەژمارەی رفێندراوانی ئێزیدی ئەوکات لەئافرەتان ومندالاَن و پیاوانی کە ژمارەیان تۆمارکراوە بە(٦٤٠٤) لەوانە (٣٥٣٨) مێ و(٢٨٦٦) نێری رفێندراو،وژمارەی رزگاربوان (٢٦٤٠) کەسن، لەوانە (٩٥٣) مێ و (٣٢٨) نێر، وژمارەی (٦٧٥) مندالَ لە رەگەزی مێی رزگاربوو و (٦٨٤) مندالَ لە رەگەزی نێر، وژمارەی ئەو رفێندراوانەی تاکو ئێستا لە ژێر دەستی داعشن بریتییە لە (٣٧٧٠) کەس. وبەگوێرەی ئەو ئامارو راپۆرتانەی کەلەلایەنە ناوخۆیی وجیهانیەکان بلاَو کراوەتەوە[3] کەوا ئەوەی دەرهەق ئێزیدیەکان ئەنجام دراوە لەرووی یاساییەوە دەچێتە ئاستی (تاوانی کۆمەل کوژی) و (تاوانی دژی مرۆڤایەتی) تاوانی دژ بە مافەکانی

---

[1] -بارودۆخی مافی مرۆڤ لە تەواوی عێراق ئاماژە بە پاشەکشە ئەکەن، هەروەك راپۆرتی نێردەی نەتەوە یەکگرتووەکان لە عیراق (یونامی) ئاماژە بەوە ئەکات کەلە ١ی ئایار تا ٣١ی تشرینی یەکەمی ٢٠١٥ (٥٥٠٤٧) کەس کوژراو وبریندارى مەدەنی هەبووە لە نێویاندا (١٨٨٠٢) کەسی کوژراو بوون و (٣٦٢٤٥) کەس کوژراون.

[2] -هەروەها بارودۆخی ژنانیش باشتر نەبوو لە پیاوان، هەروەك راپۆرتەکانی سەرەوە ئاماژە بەوە ئەکەن کە ژنان وکچانیش دووچاری کۆیلایەتی سیکسی بوونەوە ئەوە لەگەلَ خراپترین جۆری پێشێلکاری بەتایبەتی دەرهەق بە ژنانی کەمینە ناموسلَمانەکان.

[3] -بە پشت بەستن بە بریاری ئەنجومەنی وەزیران لە کۆبوونەوەی ئاسایی خۆی بە ژمارە دوانزە لە (٢٤ی ئاداری ٢٠١٥).

E-mail: ihrc.kurdistan@gmail.com
E-mail: eyzidi-center@gmail.com
دەستەی سەربەخۆی مافی مرۆڤ
رێکخراوی ئێزیدی بۆ بەلگەکردن

مرۆڤ هەروەها دەزگا پەیوەندارەكان ئێزیدی بەلام لەلایەن ئەنجومەنی ئاسایشی سەربەنەتەوە یەكگرتووەكان

سەرەرای ئەوەش بەگوێرەی زانیاریەكانی رێكخراوی ئێزیدی بۆ دۆكیومێنت كردنی)ئافرەتان و كچانی ئێزیدی دووچاری هەلسوكەوتی زۆر توندوتیژ بوونەتەوەو هەزارانیان لی فرۆشرا دوای بە بارمتە گرتنیان سەرەرای دەست درێژی سێكسی بەتاك و بەكۆ بۆسەریان وبەزۆر بەشوودانیان و گۆرینی ئاینەكەیان لەلایەن رێكخراوی بەناودەولەتی ئیسلامی یەوە.

پوختەیەك سەبارەت بە راپۆرتەكە:

ئەم راپۆرتە كۆمەلێك زانیاری ولێدوان لەخۆ دەگرێت وپێشكەشی ئەكات كەلەلایەن ئەندامانی رێكخراوی ئێزیدی بۆبە دۆكیومێنت بەهاوكاری چەند لایەنێكی تر كۆكراوەتەوە بەگوێرەی سنوری كاری رێكخراوەكە ئەوەندەی لەتوانادا بوبێت بەرێگەی چاو پێكەوتنی راستەوخۆ بووەو سەردانی كردنی كۆمەلێك لەدەربازبووانی ژێر دەستی بەناو (دەولەتی ئیسلامی داعش) رێكخراوی ئێزیدی بۆ بەدۆكیومێنت كردن هەستا بەئەنجامدانی ژمارەیەك چاوپێكەوتنی زۆر لەگەل ئافرەتان وكچانی دەربازبوو لەژێردەستی داعش بەمەبەستی بەبەلگەنامەی كردنی لێدوانەكانیان وەچیرۆكەكانیان كەوەكو دۆكیومێنت وبەبەلگەنامەدەكرێت پشتیان پێ ببەسترێت بۆ ئاشكراكردنی ئەندازەی پێشیلكارییەكان.

ئەم راپۆرتە هەول دەدات ئاستی پێشیلكاریەكان دەست نیشان بكات كەدەرهەق بەئافرەتان وكچانی رفێندراو ئەنجام دراوە كەوا پێشیلكاری گەورە هەژماردەكرێ لەرووی یاسای نێو دەولەتی ماف مرۆڤ و یاسای نێودەولەتی مرۆڤایەتی هەروەكو بەتاوانی لەناوبردن وتاوانی دژی مرۆڤایەتی هەژماردەكرێت لەچوارچێوەی ململانێ چەكداری نانێونەتەوەی لەكۆماری عێراقی یەكگرتوو هەروەها ئەم راپۆرتە ئاستی توندوتیژی دەست درێژی بۆسەر ئافرەتان وكچان دەردەخات لەژێر دەسەلاتی ناسراو بەدەولەتی ئیسلامی وەئاستی رەنگدانەوەی ئەوتاوانانە لەسەر بارودۆخی ژنان وكچان بەشێوەیەكی گشتی وەبەتایبەتی لەكاتی ململانێی چەكداری دا.

كاركردن لەسەر بەدۆكیومینت كردنی ئەو پێشێلكاریانەی كەژنان وكچان دووچاری بوون بەتایبەتی دەربازبووەكان لەژێردەسەلاتی ناسراو بەدەولەتی ئیسلامی دووچاری ئاستەنگی زۆر بووەوە بەهۆكاری تاسانیانەوە وەئاستی ئەو گوشارو ناخۆشیانەی كە دووچاریان بوونەوە هەروەكو رۆشبیری كۆمەلگەش

کاریگەری هەیە لەسەر بەزەحمەت باوەرهێنانی قوربانیەکان تاوەکو لێدوان بدەن لەسەر ئەو پێشیلکاریە گەورە جەستەیی و دەروونیانەی کەدووچاریان بونەتەوە.

ئەم راپۆرتە سێ ئاست جیاواز لە خۆ دەگرێت، ئاستی یەکەم وەسفکردنی پێشیلکاریەکان. ئاستی دووەم، گونجاندنی یاسایی بەپێوەری نێو دەولەتی و یاساناوخۆییەکانی عیراق و هەرێمی کوردستان و ئاستی سێیەم ، راسپاردەکان.

ئاستی یەکەم: گێرانەوەی پێشیلکاریەکان لەسەر زوبانی قوربانیەکانیە دەربازبووەکان:

١-رفاندن و گواستنەوەی بەزۆرەملێ:

رێکخراوی بەناودەولەتی ئیسلامی هەستا بەرفاندنی هەزاران ئافرەت وکچ ومندال کاتێک دەستی گرت بەسەرناوچەی شەنگال لەبەیانی ٣ ئابی ٢٠١٤ گواستنەوەی ژن و کچ و مندال و گەنج و پیاو پەککەوتەکان لەهەردوو رەگەز بۆ شوێنە گشتیەکان وەکو قوتابخانە و بنکەکان و دامەزراوە حکومیەکان. وە دەست بەسەرکردنیان بۆماوەی چەند رۆژێك دواتر داعش هەستا بە جیاکردنەوەی ئافرەت و کچان و منداڵەکانیان لە گەنجان و پیاوان جیا کردووە گواستنەوەیان بۆشوێنی نادیار هەروەکو یەکیك لەدەربازبوەکان بەرێکخراوەکەمانی راگەیاند کەناوی (ن،ج،أ) سال باکوری شەنگال[٤].

(کاتێك ئێمەیان دەستگیر کرد گواستمانیانەوە بۆ ناوقەزای شەنگال ولەوی ئێمەیان جیاکردەوە لە پیاوە گەنجەکان وەگواستمانیانەوە بۆ بەندینخانەی بادوش وەلەوێ حەوت رۆژ ماینەوە دواتر گوازراینەوە بۆ تەلعەفەر لەوێش ئێمەیان لەخێزانەکانمان جیاکردەوە).

هەروەکو (م ن ل) سال سەلت شەنگال – تەل قەصەب)(رێکخراوی بەناو دەولەتی ئیسلامی دەستگیری کردم و لەگەل خێزانەکەم لە وەجیایان کردینەوە وەمن وخوشکەکەم و کچەمامەکەمیان جیاکردەوە لەئەندامانی خێزانەکەمان وەئێمەیان گواستەوە بۆ بعاج ئیمەیان خستە

٤- هەموو ئەو ناوانەی کەلەم راپۆرتەدا هاتوون لەلایەن رێکخراوی ئێزیدی بۆ بەلگەنامەکردن پارێزراون بۆ پاراستنی زانیارییە کەسییەکان وئاسایشی کەسەکان ورێکخراوی ئێزیدی بۆ بەباشی زانی وشەی کوورت کراوەی ناوەکان بەکاربهێنێت.

ژووریكەوە لەگەل ژنانی ئێزیدی وە بۆ رۆژی دوایی ناچاریان كردین كەدینەكەمان بگۆرین بەئیسلام وەشهادەت بێنن دواتر ئێمەیان گواستەوە بۆ تەلعەفەر و لەوێشەوە بۆ بەندینخانەی بادوش[٥]،

وەبۆماوەی رۆژ ماینەوە لەوێ وەژمارەمان(١٦٠-٢٠٠ ئافرەت بوو دووگیانی تێدابوو – وەكچ ومندالیش).

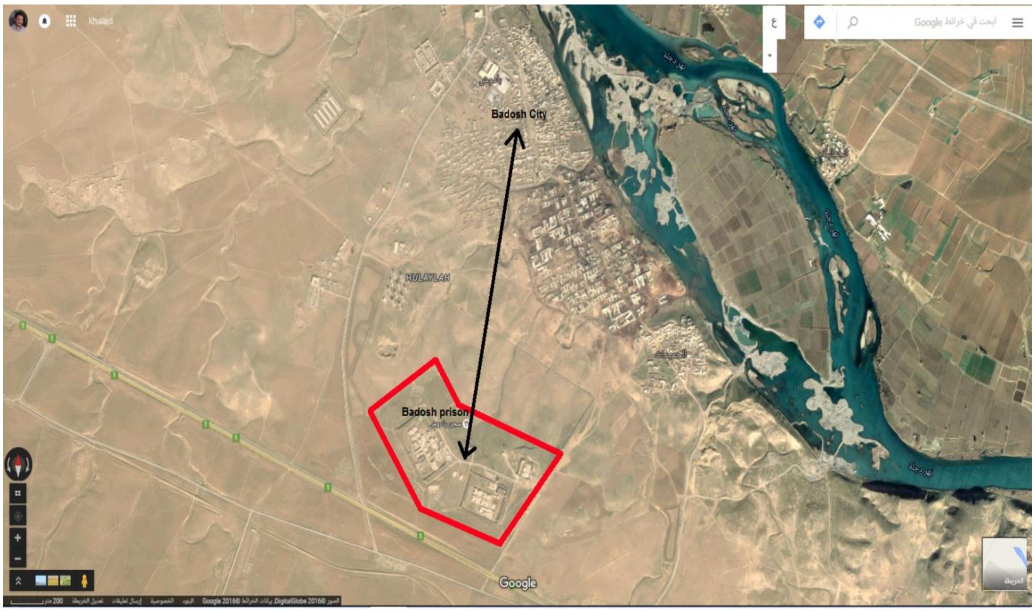

وێنەیەكی ئاسامانی گرتوخانەی بادۆش، كە لەدوای داگیركردنی شاری موصل لە لایەن رێكخراوی (داعش)ەوە دەست بەسەر ئەم گرتوخانەیەدا گیراوە.

هەروەك رێكخراوی بەناو دەولەتی ئیسلام (داعش) بەمەبەست هەستا بەجیاكردنەوەی ئافرەتەكان لەكچانی بچووك لەتەمەن هەروەها دەست نیشان كردنی ئەوانەی شوویان كردوە لەوانەی شوویان نەكردووە هەروەك یەكێك لەدەربازبووەكان بەناوی (ج ، ش ، ع 30 – سال گوندی كوجۆ) باسی كرد كە(لەتەلعەفەر بەهێزی چەك ئیمەیان كردە ناو ئۆتۆمبێل وەئێمەیان برد بۆ سوریا وەئەوە لەمانگی كانوونی یەكەمی بوو ئێمەیان برد بۆ كێلگەیەك ژمارەمان نزیكەی كەس بوو لەئافرەتان وپیاوان دواتر پیاوانی داعش ژنان وپیاوانیان لیك جیاكردەوە وەدواتر لەناو ژنەكانیش ئەوانەی شوویان كردوە لەوانەیان كەشوویان نەكردووە، دواتر داوای لیدەكردین كە كەل و پەلەكانمان دابنێین تاوەكو تەماشای لەشمان بكەن ئەگەر كچێكیان بەدل بوایە بۆخۆیان دەیان برد بەناوی(صەبایا).

٥- وێنەی گرتوخانەی بادۆش لە دەشتی نینوی لە شاری موصل، پێشتر چاكسازی بووە وخەڵكانی حوكمدراوی تێدا بەند دەكران، ولەدوای داگیركردنی شاری موصل لە لایەن رێكخراوی تیرۆریستی داعشەوە دەستیان بەسەر ئەم گرتوخانەیەدا گرت.

هەروەك (ل ، ص سال گوندی کۆجۆ) باسی کرد داعش لەرۆژی هاتە گوندەکەمان وەدوای ئەوەی رەتمان کردەوە ببین بەئیسلام ، خەلکی گوندەکەیان لە قوتابخانەی گوندەکە کۆکردەوە وە ژنان وپیاوانیان لێك جیاکردەوەوەدواتر پارەو زێڕ ومۆبایلیان لێ سەندین نەمان زانی داهاتووی پیاوەکان بەکوێ گەیشت بەلام گوێمان لەدەنگی چەك بوو تەقەکردن دوای بردنی پیاوەکان دواتر ژنان وکچان ومندالانیان بردمانیان بۆ صۆلاغ لەدوانزەی نیوەرۆ تاوەکو یەکی شەو بەبێ خواردن وخواردنەوە دواتر ژنان وکچانیان لێك جیاکردەوە وەکچەکانیان بردین بۆموصل ئیمەیان لەموصل بردە مالێك کەدیار بوو مالی خێزانێکی مەسیحی بوو دوای نیو کاتژمێر هاتنەوە وتیان مەگرین دەمانەوێ ببن بەئیسلام ، ولەماوەی رۆژ مانەوەمان لەوخانوە جارجاریك پیاو ئەهاتن هەرکچێکیان بەدل بوایە بۆخۆیان دەبرد بەبێ رەزامەندی خۆی وەدواتر ئێمەیان بە پاص برد بۆ سوریا کەژمارەمان کچ دەبوو وەنێوانمان کچ هەبوتەمەنی سالأن بوو وەئیمەیان برد بۆ شدادیە[6] لە(رەقە) کە بینیمان کچی ئێزیدی تریشی لێ بوو بۆماوەی رۆژ لەوێماینەوە کە وەك بنکەیەکی لێ هاتبو بۆ فرۆشتنی کچانی ئێزیدی.

وێنەی هۆڵی دەستبەسەرکردنی کەسە دزراوەکان لە ناوچەی (الشدادیە) لە شاری (رقە)ی سوری کە لەلایەن رێکخراوی تیروریستی داعش دەستبەسەری دا گیراوە.

هەروەك یەکێکی تر لە دەربازبووەکان بە ناوی (ش،ج،أ،م ٣٢ ساڵ) باسی کرد ووتی کاتێك ئێمەیان لە نزیك پێچەکانی چیای شەنگاڵ دەستگیر کرد ئێمەیان گواستەوە بۆ ناو شاری شەنگاڵ وە لە

[6]-وێنەیەکی ئاسامانی شاری (الشدادیە) ی پارێزگای رقەی ولآتی سوریا.

نزیك هۆلی شەنگالَ کەسێکیان لە پێش چاو کوشت کە خەڵکی گەندی کۆچۆ بوو وە دواتر گوازراینەوە بۆ بادووش وە دواتر بۆ موصل وە بە درێژایی رێگاکە رەتمان کردەوە لە گەڵیان برۆین بەلاَم ئەوان بەهێز ئێمەیان ناچار دەکرد برۆین لە گەڵیان وە دواتر ناچارین کردین کە برۆینە گوندێکی نزیك تەلعەفەر وە لەوێ ئێمەیان لێك جیا کردەوە بردیانین بۆ موصل.

وەیەکێکی تر لە دەربازبووەکان بەناوی ن ، ب ، ك سال – سەڵت – شەنگال– گوندی کۆجۆ ووتی ئافرەتەکانیان برد بۆ ناوچەی صۆلاغ وەمن لەگەل خوشکەکانم بووم (ع ١٠ سال و أ ١٤ سال) وەهەردوکیان کەڕ و لاڵ بوون و ژ 22 – سال وە دایکم سال نەنکم سال وەلەوێ ئەوانەی شویان کردووە جیاکرانەوە لەوانەی کە شوویان نەکردووە ،وەکچەکانیان بەگوێرەی تەمەن پۆلین کرد وەئێمەکە شومان نەکردبوو گواسترینەوە بۆ موسل کەژمارەمان کچ دەبوو وەجیاکراینەوە لەدایك ونەنکمان ، وەلەکاتی رۆیشتنمان توشی توندوتیژی سێکسی دەبوینەوە وەکەگەیشتین کراینە خانوویەلك کە پێ دەچوو هی مەسیحی بوبێت کچی ئێزیدی تریشی لێ بوو کە رفێنرابوون ، وەلەرۆژی دواتر پێشەواکەیان هاتەلامان کچی جوانی هەلبژارد کەتەمەنیان١٧-١٨ سالی بو وکچەکانی تریان بە پاص گواستەوە بۆ سوریا یان شاری رەقە لەهەرپاصیك کچی تیدابوو ، لەماوەی دەستگیر کردنمان کە رۆژی بەسەر تێپەری بوو هیچ شتیکمان نەخواردبوو وەبەوهۆیەوە بەشیکمان لەهۆش خۆی ئەچوو ئەبورایەوە بەهۆی برسیەتی وگەرماوە

٢- دەست درێژی سێکسی کارەکانی بەناو دەولەتی ئیسلامی (داعش) گەیشتە ئاستی ئەندازەی بەکۆیلە کردنی ئافرەتانی ئێزیدی بۆ دەست درێژی سێکسی چونکە ئەندامانی ئەو ڕێکخراوە تەنها لەژێر هەرەشەی بەکارهینانی چەك دەست دریژیان کردووەتە سەر ژنانی ئێزیدی هەروەها ئەندامانی ئەو رێکخراوە کچان و ژنانی ناچاریان کردووە بۆئەوەی بەرووتی وینەیان بگرن و دواتر بۆسەرنج راکیشان وینەکانیان پیشانی هاوری داعشەکانی تریان داوە بۆ ئەوەی بیان کرن و بیان بەن ،هەروەك ریکخراوەکەمان رێکخراوی ئێزیدی بۆ دۆکیومێنت کردن کۆمەڵێکی زۆر لەو چیرۆکانەی دۆکیومێنت کردووە هەروەها یەکیك لەدەربازبووەکان بەناوی س ج ا سال ووتی بەشێوەیەکی زۆر درندانە کاری سێکی یان لەگەڵان ئەنجام ئەدا وێنەشیان ئەگرتین وئەیانناردبۆ هاورێکانیان وەئەگەر هاورێکانیان وێنەکانیان بەدڵ بوایە ئەوانیش ئەهاتن کچەکاکانیان ئەبرد هەروەك من وخوشکێکم و هاورێیەکی تر بردیانین بۆ رەبیعە وە دواتر هێنایانین بۆ تلعفر بۆماوەی رۆژ ماینەوە وەدواتر خوشکەکەم جیاکراوەیەوە دووبارە منیان بردەوە بۆ رەبیعە بۆئەوەی بمدەن بەپیاویکی تر وەدواتر توانیم لەگەڵ کچێکی تر رابکەم کەخەلکی گوندی (کر عزیز باشوری شەنگال) بوو وەتوانیمان

خۆمان بگەیەنین بەمالێکی عەرەب وداوای هاوکاریمان کرد وەتاوەکو گەیشتین بەسنوری سوریا وەلەوی برایەکم چاوەروانی ئەکرین و بری دۆلاری وەك هاوکاری بەعەرەبەکان دا هەروەها بەهۆی ئەو توندوتیژیەی کەئەندامانی داعش بەکاریان دەهێنا لەبەرامبەر ئافرەتانی ئێزیدی وکچانی ئێزیدی بۆئەوەی بەزۆر کاری سێکسیان لەگەل بکەن وای کردبوو کەکچانی ئێزیدی هەستن بەکۆتایی هێنان بەژیانی خۆیان هەندێکیان لەسەر خانووەوە خۆیان فرێ ئەدایە خوارەوە هەندێکیان دەمارەکانی خوێنی لەشی خۆیان ئەبری تاتوشی خوێن بەربوون ببن وە هەندێکیان بەچەقۆ لەخۆیان ئەدا تاکۆتایی بەژیانی خۆیان بهێنن و رێگەبگرن لەوەی توندوتیژی سێکسیان لەگەلٓ ئەنجام بدرێت

هەروەها (ل ص سال کچی عازەب گوندی کۆجۆ) کەیەکێکی تر بوو لەرزگاربووەکان وتی هەر رۆژێك پیاوێك ئەهات بۆ ئەوەی یەکێك لەکچەکان بکرێت وبیبات و دەست درێژی سێکسی بکاتە سەر و بیهێنیتەوە بۆ هۆڵەکە وەئەو پیشەوایەی بەرپرس بوو لەهۆلەکە کچیکی بەناوی (د) برد بۆ ناو دارستانەکە و دەست درێژی کردەسەری وهێنایەوە وەیەکێکی تر کەهەولّی خۆکوشتنی دا لێیان داو قاچێکی شکا وەیەکێکی تر لەداعشەکان کەتەمەنی سال دەبوو دەست درێژی کردەسەر کچێکی تەمەن ساڵی لەنیو هۆلەکە

هەروەها یەکێکی تر لەدەربازبووەکان بەناوی س ج ا ساڵ وتی دوای ئەوەی ئێمەیان لە شەنگال دەست گیر کرد ئێمەیان گواستەوە بۆ موصل لەنزیك بەنداوی موصل وە ماوەی رۆژ لەویٓ ماینەوە ژمارەمان نزیکەی کەس دەبوو وەبە توندوتیژترین شێوە مامەڵەیان لەگەلّ کردین وەدواتر ووتیان لەلایەن فرۆکەوە بۆردوومان دەکرێین بۆیە ئێمەیان گواستەوە بۆ ناو موصل وەلەویٓ بەتایبەتی توندترین شێوەیان بەکاردەهینا بۆ دەست درێژی کردنە سەر کچەکان هەروەك یەکێکی تر لە دەربازبووەکان بەناوی ج س ساڵ وتی: ئەگەر چی خزمەت کاریان بووم بەلاٖم دەست درێژیان دەکردەسەرم

هەروەها (ج ش کچێکی ساڵی عازەب) کچەکانیان لەژێر هەرەشە کردن دەبرد بۆ دەست درێژی وەئەگەر رازی نەبوایە بچێت لەگەڵیان ئەوا توندوتیژیان بەکاردەهێنا لەگەلٓی وەکچە مامەکەم لەلایەن داعشێکی مصرییەوە بەزۆر براوە بۆ ماوەی یەك رۆژ دەست درێژی کرایە سەر وە رۆژی دوای هێنایانەوە هەروەك کچەکانی تریش باسیان کرد کەچۆن توندوتیژیان لەگەل بەکارهێنراوە جل وبەرگی بەریان درێنراوە دەست درێژی کراوەتە سەریان لەلایەن زیاتر لەیەك کەسەوە هەروەك شوێنی ئازاردان بەجەستەیانەوە دیاربوو.

هەروەها یەکێکی تر بەناوی (س ح) لەشاری رقە یەکێك لەداعشەکان کە رەگەزنامەی سعودی هەبوو ئێمەی فرۆشت بەیەکێکی تر کەرەگەزنامەی ئوردنی هەبوو وەئەویش زۆر بەناشرینی ئێمەی بەکارئەهینا بۆ رایی کردنی کاری باخچەکەی بەلام لەلایەن کەسانێکەوە کەلەگەڵی بوون ئازار ئەدراین وەکە داوایان لێکردین کە کاری سێکسیان لەگەل بکەین رەتمان کردەوە دەستم دایە چەقۆیەکی تیژ وتم خۆم دەکوژم بەلاٚم ئەگەرچی کەسە ئوردنیەکە ژنیشی هەبوو بەلاٚم ناچاری دەکردین بۆ ئەنجامدانی کاری سێکسی هەروەها (ن ب ك سال کچە عازەب) خەڵی شەنگال گوندی کۆجۆ وتی لەرۆژی دواتر هەولاٚندا هەلبێین لەدەستییان بەلام ئێمەیان دۆزییەوەو گوازراینەوە بۆ (گردەسپی) وەلەوێ کچەمامەکەم کە سالٚ بوو دۆزیمەوە بەردەوام (تەحەرشی) پێ ئەکردین بەلاٚم بەرگریمان دەکرد بۆیە کەسێکیان هێنا کەلەوە ئەچوو پزیشك بێت وەبەهیزەوە دەرزی لێدام کە پی ئەچوو دەرزی بێ هۆشکەربوبێت وەبۆ رۆژی دوواتر بەئاگاهاتمەوە کەبینیم دەست درێژی کراوەتەسەرم وەدواتر بردمیان بۆمالەکەی تاخزمەتی ژنەکەی بکەم وەماوەی رۆژ مامەوە بی ئەوەی خۆمان بشۆین زۆریان لێ ئەداین بەتایبەتی وەختی کرین و فرۆشتن لەبەرئەوەی کچەکان رەتیان کردەوە لەگەل لەگەڵ کریارەکان برۆن.

٣-فرۆشتن و بەدیاری کردنی کچان و ژنان: دیاری کرین و فرۆشتن زۆرترین کارو رەفتاری رێکخراوی داعش بوو لەمامەڵەیان لەگەڵ کچان و ژنانی ئێزیدی هەروەك دەربازبووەکان گێرایانەوە (ش ج ح ٣٠ سال) کاتێك داعش ئێمەیان رفاند بردمانیان بۆ گوندی (کسر محراب) وەگوندی (قزل قیو) دواتر بۆهۆلی گلاکسی[٧] لەشاری موصل وەدواتر دەستیان کرد بەکرین و فرۆشتنیان وە نرخەکان تاوەکو (٥٠٠٠٠٠٠) ملیۆن دەرۆیشت ئەگەر ئافرەتەکە کچەعازەب بایەو جوان بوایە وە ئەگەرتەنها بوایە جیاوازبوو لەوەی منالێشی پێ بووایە، ژنێکی بەتەمەن هەبوو بەبێ رێزیەوە تەماشای دەکردین و دەیان ووت کەس (١٠٠٠٠٠) سەد هەزاریان پێ نادات و یەکێکی تر دەی وت بوتلە بیرە ناهێنێت

[٧]-هۆڵی کالکسی بۆ ئاهەنگگیران کە دەکەوێتە رۆژئاوای شاری موصل.

وێنەى هۆلى گالكسى بۆ ئاهەنگگێران، یەكێك لە گرنگترین شوێنەكانى دەستبەسەركردنى ژنان وكچانى ئێزیدى.

هەروەك دەربازبوويەكى تر (س خ ك سال) ژنێكى خەلكى شەنگال بوو گێرایەوە دواى ئەوەى بۆماوەى مانگ لە نێوان گوندەكانى كسر محراب وتەلەعفەر و شارى موصل هاتوچۆمان پێكرا لەگەل چەند ژنێكى تر بردمانیان بۆ شارى رقە لەسوریا (رۆژمایەنەوە) وە دواتر دابەشكراین بەسەر بارەگاكانیان هەر ژن لەبارەگایەك لەگەل (٣) هاورێی تر لەماوەى رۆژ مایەنەوە یەكێك بەچەند دۆلارێك منى كرى بۆ ئەوەى دوایی بمفرۆشێتەوە بەلام كەس منى نەئەویست لەبەرئەوەى مندالێكم لەگەل بوو هەروەها (ج ش ٣٠ سال) خەلكى كۆجۆ دەلێت دواتر گوازراینەوە بۆ بارەگایەكى بریندارن خەلك دەهاتن تەماشایان دەكردین تاوەكو بمان كرن یەكێك لەشەوەكان كەسێك هات وتی كی (ج) م وتم منم ئەو پێشەواى پەیوەندییەكان بوو، لەوى گوێم لێ بوو كەمن مولكى پێشەوا (ابو عماد) م بەلام لەبەرئەوەى لەوێ نەبوو منى كردبووە دیارى بۆ پێشەواى پەیوەندیەكان (امیر الاتصالات) منى برد بۆ بارەگاى پەیوەندییەكان لەفرۆكەخانەى شارى (گبقە) لەباشورى شارى گبقە سەربە شارى رقەیە، لەبارەگاكە كەسی لێ بوو روسی سورى من مولكى هەموان بووم .

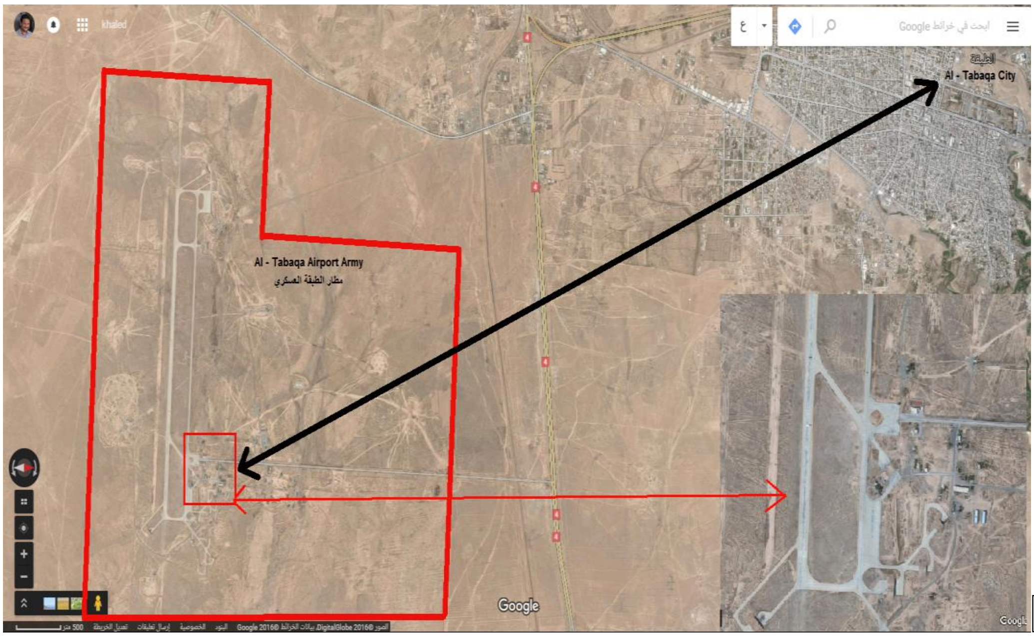

فرۆکەخانەی (الطبقة) نزیك شاری (طبقة)ی سوری کەلەلایەن رێکخراوی داشەوە دەستی بەسەردا گیراوە[8].

هەروەها (ج ش سال) شوی نەکردووە وتی لەرۆژی ئێمەیان دەست گیر کرد من و دایکم و براو دووخوشکی بچووك وژنی براکەم ومناڵەکەی پارەو زێرو مۆبایلیان لێ ستاندین وە پیاوەکانیان جیاکردەوەو بردیانن وەدواتر گوێمان لەدەنگی تەقەی تفەنگ (سلاح) بوو دواتر ژن و مناڵەکانیان بە پاس برد بۆ صوڵاغ ودواتر بۆ تلعفەر وە ماوەی رۆژ ماینەوە بێ خواردن وخواردنەوە تەنانەت سەر شوشتنیش کردنیش دواتر بردمانیان بۆ بادووش وە لەوێ ژنە بەتەمەن و گەنجەکانیان لێك جیاکردەوە لەوانەی کچەعازەب بوون دواتر ئێمەیان گواستەوە بۆ موصل وەلەوێ لەگەڵ کچێکی تر لە ژوورێکدا دەرگامان لەسەر قەپات کراو دواتر ئێمەیان برد بۆ رەقە وەلەوێ ئێمەیان کردە ناو هۆلێك کەتایبەت بوو بە فرۆشتنی کچە ئێزدیەکان کە شوویان نەکردبوو وە رۆژانە (٧-٥) کچ ئەفرۆشران بارودۆخەکە هەر بریتی نەبوو لەکرین و فرۆشتن کردن بە کچە ئێزدیەکان بەڵکو زۆرجار کچەکان دابەش ئەکران بەسەرئەندامانی داعش یاخود بەدیاری پێشەوایەك ئەیدا بە پێشەوایەکی تر وەك بەرز راگرتنی هەلوێستێك یەکێکی تربە ناوی (م ل سال کچەعازەب شەنگال تل قصب) وتی ئێمەکەشوومان نەکردبوو گوازراینەوە بۆموصل وە رۆژی دواتر پێشەواکەیان هات و کچە جوانەکانیان کردە ژوورێکەوە وە ئەوانی تریش بۆ ژوورێکی تر دواتر نزیکەی کچیان بۆ سوریا گواستەوە کەیەکێکیان خوشکە بچوکەکەم بوو ئێمە لەموصل ماینەوە داوایان لێ کردین کەخۆمان بشۆین وەیەکیك لەکچەکان خۆی کوشت لەترسی ئەوەی دەست درێژی نەکرێتە سەر وەدواتر

٨-فرۆکەخانەی (طبقة)ی سەربازی دەکەوێتە باشووری شاری (طبقة)ی وڵاتای سوریا، یەکێکە لە شوێنەکانی دەستبەسەرگرتنی ژنان وکچانی ئێزیدی.

ئێمەیان هێناوە شەنگاڵ دواتر تیرو پشکیان ئەنجامدا من وکچە مامێکم بەر یەکێك لەداعشەکان کەوتین وە ئێمەیان برد بۆ (ووردیە) وەلەوێ کچی تریش هەبوون وماوەی دوومانگ لەوێ ماینەوە.

یەکیکی تر بەناوی (ج ش سال) خەڵکی گوندی کۆجۆ ووتی: کاتێك ویستیان کێلگەکە چۆل بکەن لەکچە ئێزیدیەکان هەر (٣-٥) کچیان بەیەکەوە گواستنەوە، من کەوتمە کۆمەڵەی دوایی لەگەل کچی تر خەڵکی گوندی مردان و گواسترانەوە بۆناوچەی (گبقە) دوای ئەوەی بۆ ماوەی چەند کاتژمێرێك بە پێ رۆیشتن وەکە گەیشتین بینیمان شوێنەکە لەژێر زەوی بوو.

وەدواتر یەکێك لەپێشەواکانیان هات ئیمەی لەژیر زەمینەکە دەرهێنا و بردمانی بۆ بارەگاکەی دەرۆژ ماینەوە دواتر تیرو پشکیان ئەنجام دا لەنێوانیان من بەرکەسێك کەوتم کەخۆی لەوێ نەبوو لەوکاتە

٤- بازرگانی کردن بەمرۆڤەوە:

رێکخراوی ئێزیدی بۆ دۆکیومێنت کردن زۆر لێکردن (اجبار) هەزاران حاڵەتی تۆمارکردووە لەبازرگانی کردن و کۆیلەکردن وکاری بەزۆرو دەست درێژی سێکسی کەلەلایەن ئەندامانی رێکخراوی داعشەوە ئەنجامدراوە دەرهەق بە ژنان و پیاوانی ئێزیدی رێکخراوە ئێزیدی بۆ بە دۆکیومێنت کردن چەندین ژنی ئێزیدی دەرباز بووی بینی کە چۆن لەژێر کاریگەری بەکارهێنانی هێز دەست درێژیان کراوەتە سەر و راگوێزراون

هەروەك (س ج أ سال) باسی کرد کە دوای ئەوەی لەشەنگال دەستگیر کراین بردمانیان بۆ موصل وماوەی رۆژ ماینەوە و ژمارەمان هەزار کەس دەبوو لەهەردوو رەگەز وەنزیك بووین لەبەنداوی موصل بەلام لەترسی هێرشی فرۆکەکان ئێمەیان گواستەوە بۆناوموصل وەدەست درێژی سێکسیان دەکردە سەرمان وەمن وخوشکێکم و برادەرێکی تریان بردین بۆناوچەی رەبیعە دواتر بۆ تەلعفەر و دواتر لێکیان جیاکردینەوە لەگەل خوشکەکەم ومنیان بردەوە بۆ رەبیعە تابمدەن بەکەسێکی تر بەلام توانیم هەڵ بێم لەدەستیان

هەروەها ش ح سال دەلی دوای ئەوەی پیاوەکانیان کوشت بە فیشەك دواتر کچە هەرزەکارەکانیان گواستەوە سەرەتا ئێمەیان بە گروپ دەگواستەوە بۆ سۆلاغ شەوێك لەپەیمانگەی سۆلاغ ماینەوە دواتر بەشەو هەندێك لەکچەکانیان برد دوایی هەندێك لەگەنجەکانیان برد بۆ تەلەعەفەر

E-mail: ihrc.kurdistan@gmail.com
E-mail: eyzidi-center@gmail.com
دەستەی سەربەخۆی مافی مرۆڤ
رێکخراوی ئێزیدی بۆ بەڵگەکردن

بەلام ژنە پیرەکانیان برد ووتیان بۆشوێنێکیان ئەبەین ساردکەرەوەی لێ بێت وەنازانم چیان لی بەسەرهات پیاوەکەم تا ئێستاش لەلایانە و هیچ شتێک دەربارەی نازانم.

راپۆرتە نێودەولەتیەکان[9] ئاماژەبەوە دەکەن کە راگوێزان بەزۆرەملێ دەچێتە ژێر ناونیشانی بازرگانی کردن بەمرۆڤ هەروەها ئەوەی دەرهەق بەژنان و کچان ومندالانی ئێزدی کراوە لە راگویزانیان بەزۆرەملی یاخودلەترسی هێرشی فرۆکە ولێک دابراندنیان بۆ ئەوەی بەئاسانی رایان گوێزن و کۆنترۆڵیان بکەن هەروەها کرین و فرۆشتن بەژنان ومندالانی ئێزیدی تەنها لەسنوری ناوخۆیی نەبوو بەلکو لەدەرەوەی سنورەکانیش کرین وفرۆشتنیان پێوەدەکرا کەئەمەش هەردەچێتە چوارچێوەی بازرگانی بەمرۆڤەوە.

لە بەدواداچونەکانی رێکخراوی (ئێزدی بۆ بە دۆکیومێنت کردن) روون بۆتەوە لەسەر زاری دەربازبووەکان کە رێکخراوی داعش بازرگانی بەکچە ئێزدیەکانەوە کردووەو نێردراون بۆ وولاتانی قەوقاز و ئازەربایجان هەروەک (خ ج ف سال) گیرایەوە کە بیستوویەتی کەهاوری کەی بەناوی (خ ف) کەلەلایەن داعشیکەوە براوە بۆ ئازەربایجان چونکە ئەویش کچەیەزیدیەکانی وەکو کۆیلە کرییبوو لێرەوە دەردەکەویت کە رێکخراوی داعش بازرگانی بەژنان و کچانەوە کردووە بۆدەرەوەی سنوورەکان لەرێگەی ئەو رێرەوە نهێنیانەی کەهەیانبووە.

٥- بەکارهێنان بۆ مەبەستی سێکسی:

کارەکانی ئەندامانی رێکخراوی داعش لەبەرامبەر ژنان وکچانی ئێزیدی زۆر قێزەوەن بوو هەندێک جار زیاتر لەکەسێک دەست درێژیان دەکردە سەر ئافرەتێک وەیاخود یەکێکیان ئەگەر کچێکی ئێزدی بکریبایە یاخود دەستی بەسەردا بگرتایە هەربۆخۆی دەست درێژی نەدەکردە سەری تەنانەت دەیدا هاورێکانیشی وە دەبوە مولکی کۆمەڵێک هەروەک (ج ش ٣٠ سال) ووتی زیاتر لە کەسێک منی فرۆشت وە یەک بە ئەوەی ترەوە لە کۆتا جار کەوتمە دەستی ئەمیر دوای ئەوەی کە ناکۆکی کەوتە نێوان لە لە سەرکردەکانیان و ئێمە مولکی ئەوان بووین ئەوەی بیان ویستایە دەیانکرد.

هەروەها (ن ع خ شوی نەکردبوو سال) ئێمە شومان نەکردبو جیایان کردەوە لەوانەی شویان کردبو من بەر (ابوبتار) کەوتم بردمی بۆ هوتێل ودەست درێژیان کردسەرم و ووتی پاسەوانەکەشی دەست درێژیان کردسەرم ودواتر بردمیەوە بۆمال تاخزمەتیان بکەم ژن

٩-راپۆرتی نێردەی نەتەوە یەکگرتوەکان (یونامی) لەماوەی ١ی ئایار تاکو ٣١ی تشرینی یەکەمی ٢٠١٥.

ومنداڵەکانیشی لێیان ئەدام وە هەفتەی دووجار ئەهاتە لام وماوەی مانگ لایان مامەوە وەکاتێك ویستم رابکەم منیان گرتەوە بردمیان بۆ پێشەواکەیان ماوەی سعاتیك بەکێبل لێیدام.

٦- کارپێکردنی بەبیگاری بەزۆر:

کارەکانی رێکخراوی داعش گەیشتبوە رادەی کارپێکردنی بەزۆر و بێگاری و ناچار کردنی کچان وژنانی ئێزیدی وەلەژێر هەرەشەی بەکارهێنانی هێز هەروەك (ج ش سال)گێرایەوە زیاتر لەجارێك منیان فرۆشت دواجار بووم بەموڵکی ئەمیریك دوای ئەوەی لەنێوان کەس بووە ناکۆکی لەسەر من چونکە هەرچیەکیان بوویستایە لەگەڵم ئەیان کرد دواتر منی بردەوە بۆماڵەوە وەك خزمەت کار کارم دەکرد بەڵام خێزان ومناڵەکانی توندوتیژ بوون لەگەڵم لەنیوەشەو ژنەکەی داوای لێم ئەکرد قاوەی بۆ ئامادەبکەم ولەژێر تەوژمی بەفرو سەرما رایەخی پێم ئەشوشت ئەبوایە لەبەر سەرما کاربکەم وبمێنمەوە خۆم ومنداڵە شیرەخۆرەکەم هەروەك دەست درێژی سێکسیان لەگەلم ئەکرد ومنیش نەم ئەهیشت دووگیان ببم لێیان هەروەها (ل ص سال) گوندی کۆجۆ ووتی بردمیان بۆ رقەی سوریا لەگەڵ کچێکی تر منیان فرۆشت بەپیاوێکی کازاخستانی هۆتێلێکی هەبو بۆماوەی رۆژ کاری پێکردین دواتر بردمیان بۆ شەدادیە وەهاوڕێ کچەکەمی بەخشی بەهاورێیەکی خۆی ئەویش کازاخستانی بوو ناچاریان کردم ببم بە ئیسلام ونوێژ بکەم وقورئان بخوێنم دواتر هاوسەرگیری لەگەڵ کردم وەك هاوسەر ماوەی مانگ مامەوە لەگەڵی وەناچاریان کردم تا ژێر زەمینێك هەڵکەنم لەترسی هێرشی فرۆکەکان.

٧- بێ بەش کردن لە پێداویستیە بنەڕەتیەکان:

سەرەرای ئەوەی ئەندامانی رێکخراوی داعش کچان و ژنان ومندالانی ئێزدی بەند دەکرد بۆ ماوەیەکی زۆر تا دەگەیشتە زیاتر لەمانگێك بەڵکو هەندێ جار بێ بەشی ئەکردن لە پێداویستیە بنەڕەتیەکانی ژیان هەروەك دەربازبوویەك بەناوی (ش ج ،) سال گێرایەوە کە خۆی وچەند ئافرەتێکی تر کۆیلەی ئەندامانی داعش بوون لەناوچەی شەدادیە و بەکار ئەهاتن وەکو کرێکاری ئەو کێلگانەی لە ژێر دەسەلاتی داعش بوو وەهیچ بارودۆخی ئێمەیان لەبەرچاو نەئەگرت کە ئافرەتین وتەنانەت رێگەیان نەئەدا کەمناڵەکانیشمان بشۆین سەری مناڵەکانم پڕ (ڕشك) بوو هەروەها لەوکاتەی کەمناڵەکەشم بوو هەر لە بارەگای چەکدارەکان منیان هێشتەوە نەمیان برد بۆهیچ نەخۆشخانەیەك وتەنها ئەو ئافرەتە ئێزدیانەی کە لەوێ بون هاوکاریان کردم وهەر هەمان رۆژ منیان برد بۆ کارکردن لەکێلگە.

هەروەها ئەوانەی کەبیان ویستایە هەڵ بێن لەدەستی داعشەکان دووچاری لێدان و ئازاردانی زۆر دەبوونەوە ئەگەر بگیرایە، گوێم لە یەکێك لە کچەکان بوو ووتی کە هاورێکانی هەلاتبون بەبێ زانیاری ئەو بەلام داعشەکان ئازاری ئەویان دابوو بەشێوەیەك لەشی رەش هەلگەرابوو کە تەمەنی تەنها □□□ سالآن بوو خەلکی گوندی تل قصب بوو وەهێشتا لەسوریا دەست بەسەرە هەروەك بەبنمیچی ژوورەکەوە هەلیان واسیبو وبەئەندازەیەك پرچیشی هەلٚ وەریبو هەروەها (ل□□□ ص□□□) سال شوی نەکردوە گوندی کۆجۆ گوتی زۆر بەتوندی هەلسوکەوتیان لەگەل دەکردین وە بەبێ پێخەف و سەرپۆش تەنها لەسەر مۆکێتی ژوورەکە دەیان خەواندین وەئەگەرچی پلەی گەرما ش زۆر بەرز بوو تەنها لەئاوی بەلوعەکە ئاویان دەداینێ وەبۆماوەی □□□ مانگیش نەیان هێشت خۆمان بشۆین وە رۆژانە تەنها یەك جاریش دەیانهێشت نان بخۆین ئەگەرچی ژمارەی کچەکان □□□□□ کەسی تێپەراندبوو بەلام یەك تەوالێت لەهۆلەکەدا هەبوو هەروەها (ج□ ش□□□ سال گوندی کۆجۆ) داوام لێ دەکردن ئاووشیر بدەمە منداڵە شیرە خۆرەکەم کە تەمەنی تەنها □□ مانگ بووبەلام ئەوان دەیان ووت ئەوە کێشەی ئێمەی نیە تائەوکاتەی کەسێك تۆی بەتیروپشك بۆدەردەچێت با ئەوهاکاریت بکات.

هەروەها (م□□ ل□□□ سال) شوی نەکردوە لە گوندی تل قصب گوتی ئێمەیان گواستەوە بۆ تەلعفەر ودوای بۆ بەندینخانەکەی بادووش کەتێیدا هەشت رۆژماینەوە ژمارەمان ١٦٠ - ٢٠٠ کەس دەبوو وەمنداڵ وکچ و ئافرەتی دووگیانمان لەگەل بوو لە شوێنێکی تەنگ بووین بەبێ ئاو خواردنەوە رۆژی یەکجار نەبێ ئەو کرین وفرۆشتنانەی کەبەکچان وژنانی ئێزدی دەکرا لەلایەن ئەندامانی رێکخراوی داعش بەمەبەستی کۆکردنەوەی پارە بوو بۆ ئەندامانی □□ رێکخراوەکەبوو نەك بۆریکخراوەکە بەشێوەیەکی راستەوخۆ ئەگەرنا رێکخراوەکە ئامانجی نەبوو پارە کۆبکاتەوە لەرێگەی کرین و فرۆشتنی بەئافرەتانی ئێزدی هەروەکو (ن□ م□ ، م□□□ سال) وتی یەکێك هات پێی وتم کەدەدیەوێ لەخاوەنەکەم بمکریت وەمنی برد بۆ مالی خۆیان لەناوچەی منبج لەسوریا وەماوەی شەش مانگ مامەوە لەمالیان دواتر منی گەراندەوە بۆشاری رەقە وەپێی گوتم دەیەوێ بمفرۆشێتەوە بەخێزانەکەمان ئەگەربمکرنەوە وەبیستم کەوا داوای □□□□□□□□□ هەزار دۆلاری ئەمریکی کردوە بۆفرۆشتنەوەم بەخێزانەکەم هەروەها قاچاچیەکەش داوای □□□□□ دۆلار دەکات بۆ ئەوەی بمگەیێنێتەوە سنوری کوردستان.

کرین وفرۆشتن بەژنانی ئێزدیەوە شێوازو نرخی جۆراوجۆری هەبوو بۆئەندامانی ناورێکخراوی داعش بەنرخێکی هەرزان بوو بەلام ئەگەر بیان ویستایە بەکەس وکارەکەیان بیفرۆشنەوە بەنرخێکی زۆر بوو هەروەها ناچارکردنی ژنانی دووگیان وەگواستنەوەیان لەشوێنێکەوە

بۆشوێنێکی تر جۆریکی تربوو لەبازرگانی کردن بەمرۆڤەوە هەروەك چەند رزگاربوویەك ئەوەیان بۆمان گێرایەوە.

(س ح ساڵ) کە دووگیان بوو لەکاتی دەستگیرکردنەکەی ووتی دوای دەستگیرکردنمان لەشەنگال، وەگواستنەوەمان بۆخاکی سوریا وەدەست بەسەرکردنمان لەناوخانوو لەناوچەی زەحمەت و دووردەست وەهێشتیانینەوە بۆماوەی رۆژ دواتر هێنامانیان بۆناوچەی (راوە) وەمنداڵەکەم لەوێ بوو وەدواتر گواستمانیانەوە بۆرەقە هیچیان پێ نەدەگوتین تەنها ئێمەیان لەکەسێکەوە بۆکەسێکی تر دەفرۆشت وەئەنجامدانی هەرکارێکی قێزەون کەحەزیان دەکرد ماوەی چوارمانگ مامەوە دواتر توانیم هەڵ بێم.

٨- دەست بەسەرکردن لەبارودۆخی نامرۆڤانە:

ئەندامانی داعش کچان و ژنانی ئێزدیان لەشوێنێکدا دەست بەسەر دەکرد کەهیچ جۆریك لەرووی مرۆڤیەوە شوێنی گونجاو نەبو بۆمانەوە تەنها لەبەرئەوەی ئەمان گوێ رایەڵ نەدەبوون بۆ ئەوەی کە دەست درێژیان بکرێتە سەر یاخود لەبەرئەوەی هەوڵی هەڵهاتنیان دەدا هەروەك (س، ج، ك ساڵ) گووتی کاتێك هەوڵی هەڵهاتنمان دا دەستگیریان کردین وەبۆماوەی رۆژ ئێمەیان خستە بەندەوە.

خۆم وکچەکەم بەهۆی هەوڵ دانمان بۆراکردن لە ژوورێك کە زۆر تاریك بوو دواتر کەسێکی سعودی هات ومنی کری لێی وبردمانی بۆشاری حمص وەلەوێ بۆماوەی رۆژ ماینەوە وەدواتر بەگەنجێك فرۆشتمانی وەئەویش ئێمەی هێنا بۆشاری رەقە و دواتر کچەکەمی لێم ستاند ومنی فرۆشت بەکەسێکی تر وەبۆماوەی شەش رۆژ لەیەکێ لەبارەگاکان مامەوە کەسێکی لێ بوو کەپاسەوان بوو کوردبوو بەدیالێکتی سۆرانی قسەی دەکرد لەژوورێك دەمایەوە من وکچەکەم لەژوورێکی تر دوای چەند رۆژێك هەڵهاتم بۆ یەکێك لەماڵەکانی نزیك لە مقرەکە وەلەوێشەوە پەیوەندیم بەکەس وکارەکەمەوە کرد لەرێگای مۆبایلەوە وەئەوانیش لەرێگەی قاچاغچیەکەوە منیان هێنایەوە هەروەها (ج ش ساڵ) شوی نەکردبوو لەسەرەتاوە یەکجار یان دوجار خواردنیان پێمان دەدا لەرۆژێکدا وەبەزەحمەت دەمان توانی نان بخۆین لەبەرئەوەی پاسەوانەکان بەدیار سەرمانەوە بوون لەکاتی نان خواردن لەناو ژورێکی زۆرگەرم بووین و زۆرجار کچەکان لەهۆش خۆیان دەچوون وەبەهۆی خراپی ژوورەکەوە بوەهۆی بڵاوبونەوەی نەخۆشی لەنێوانمان وەناچاریان کردین کەوا نوێژ بکەین و قورئان بخوێنین ئەرك وواجباتی اسلامی جێبەجێ بکەین، زیاتر لەجارێك هەولم دا خۆم بکوژم لەرێگەی ئاوی گەرمەوە یان

خۆفرێدان لەسەربالەخانەی بەرزەوە لەسەرەتای دەستگیرکردنمانەوە یان لەبەندینخانەبوین یان لەشوێنی داخراو یان لەماڵی چاودێری کراو یان لەژێر چاودێری چەند کەسێك هەروەها دەبووایە بەردەوام جلی رەش بپۆشین.

هەروەك (ن ب ك سال) شوی نەکردووە خەلکی شەنگال گوندی کۆجۆ گێرایەوە ئێمەیان لەناو هۆلێك دەست بەسەر کردبوو لەناو دارستانێك وەچەند کەسێك پاسەوانیان دەکردین وەچەند ژنێکی تری لێ بوو پێش ئێمە گەیشتبون ژمارەیان (١٣٠) کەس دەبوو وەخواردنیان نەدەداینێ تاکو ی ئێوارە وەشوێنەکە زۆرگەرم بوو ژمارەمان زۆر زۆربوو بۆیە بەشێك لەکچەکان زۆرجار دەچوونە ئەو ژوورانەی کە لە تەنیشت هۆلەکەوە بوو لەترسا هۆلەکە شوێنی نمایشکردنی کچەکان بوو بۆفرۆشتن کەلەوێدا دەهاتن ئەو کچانەیان هەلدەبژارد کەدەیان ویست بۆ ماوەی رۆژ لەوێ ماینەوە دوو ژەم خواردنیان پێمان دەدا یەکیان لەکاتی ی بەیانی ئەویتریان لە ی پاش نیوەرۆ وەبەبێ پێخەف ورایەخ دەیان خەواندین من و خوشکەکانم وکچەمامەکانم ئاخیر کچ بووین کەماینەوە دوای فرۆشتنی ئەوانی تر دواتر کەسێکی سعودی هات ومنی کری وەمنیش داوام کرد خوشکەکانیشم ببەین لەگەلم بەلام لێی دام وەقاچیان شکاندم کردمیانە ناو ئۆتۆمبێلێکەوە وە بینیم کچێکی تریشی تێدا بوو لەوێ من جیاکرامەوە لەخوشکەکانم مشتەریەکە ئێمەی برد بۆمالەکەی خۆی وەدواتر ئێمەی فرۆشت بەخەلکی تر ئەوانیش ئێمەیان برد بۆخانوویەکی چۆل کەتەنها دوو پیاوی لێ دەژیا داوایان لێ دەکردین کەشوێنەکەیان بۆ پاك بکەینەوە لەکاتێکدا کەمن قاچم شکابوو داوایان لێکردم کەخۆم بشۆم بەلام رەتم کردەوە داوایان لێکردم ببمە ئیسلام ئەویشم رەت کردەوە یەکێك لەپیاوەکان لەگەل من دەخەوت ئەوی تریش لەژورێکی تر.

٩- ناچار کردن بۆ گۆرینی ئاین: سەرەرای ئەوەی کەداعشەکان کچەکان و ژنەکانیان وەکو کۆیلەی جەنگ بەکاردەهینا بەگوێرەی لێدوانە فەرمیەکانیان (دابق) بەلام زۆرجار داعشەکان کچان و ژنانیان ناچار دەکرد کەواز ئاینەکانیان بگۆرن و لەسەر پەیرەوی ئەوان ببن بەئیسلام هەروەك (ل ص سال) ووتی سەرەرای کارە درندانەکانیان لەگەلمان وەشەرکردنیان لەگەلمان بەهۆی ئەوەی کە قورئانمان نەدەخوێندەوە دەمان ووت ئێمەنازانین قورئان بخوێنین وەداوایان لێ دەکردین ئاینەکەی خۆمان لەبیربکەین وەپێمان دەگووت ئەگەر ببن بەموسلمان ئازادتان دەکەین یاخود بەشووتان دەدەین بەیەکێك لە پیاوەکانمان.

(ش ج س) ووتی لەپێش چاوی ئەوان وامان پیشان دەدا کە نوێژ دەکەین وەبوین بەموسڵمان بەڵام ڕەتیان دەکەردەوە کەهاوکاریمان بکەن و ئاومان بدەنێ تەنها مەرجیان ئەوەبو کەشوو بە یەکێ لەپیاوەکانیان بکەین.

هەروەها (ن ب ك) سالّ) شوی نەکردووە خەڵکی شەنگال کۆجۆ ووتی دوای ئەوەی هەمو خەڵکەکەمان دەستگیر کرا لەلایەن داعشەوە کە ببینە موسلمان ی بەڵام ڕەتمان کردەوە وە هەموو زێڕ و مۆبایل و پارەیان لێ سەندین ئێمەیان خستە قوتابخانەی گوندەکە وە ژنەکان و پیاوەکانیان لەیەك جیاکردەوە پیاوەکانیان بردە دەرەوە وەگوێمان لەتەقەیەکی زۆربوو زانیمان کە پیاوەکانیان هەموو کوشتوە برابچووکەکەمیان نەکوشتبوو لەبەرئەوەی بەدەموچاوی وادیاربوو کەتەمەنی بچوکە گەڕایەوە لای ئیمە.

١٠- هاوسەرگیری بە زۆر:-

ئەو ژنانەی لەدەست داعش ڕایان کردبوو باسیان کردبوو کە چۆن داعشەکان ناچاریان کردوون بەهاوسەرگیری کردن هەروەکو(ن م سالّ) خەڵکی گوندی کۆجۆ ووتی دوای ئەوەی داعشەکان ئێمەیان بردە خاکی سوریا لەیاریگایەکی گەورە ئێمەیان کۆکردەوە دواتر هەریەکێ لەپێشەواکانی داعش دەهات و (١٠) کچی لەگەڵ خۆی دەبرد بۆ بارەگاکەی خۆی جارێکیان کەویستم هەڵ بێم بەڵام من وکچە مامەکەمیان گرتەوە بردمانیان بۆ گرتووخانەی منبج وە لێکیان جیاکردینەوە پێیان ووتم کەدوو ڕێگا چارەم لەبەردەمە یان شوو کردن بە یەکێ لە ئەندامەکانیان یاخود بەندکردن بۆماوەی مانگ دەست بەسەرکرام لەگەڵ منداڵە بچوکەکەم لەشوێنێك کە زۆر قیزەون بوو کە ژمارەمان ژن دەبوو لەژوورێکی زۆر بچووك هەروەها کارە وەحشی گەرایەکانیانم بەچاوی خۆم ببینی لەناچارکردن بۆ هاوسەرگیری کردن و بەکارهێنانی ترساندن وهەڕەشە لێکردن وەبردنی منداڵەکانمان وەهەڕەشە لێکردن بەقایل کردنمان هەروەکو وێنە و ڤیدیۆیان پێشان دەدا کە چۆن کچەکانیان ئازار داوە بۆ ناچارکردنمان وەترساندنمان بەڵام من ڕەتم دەکردەوە دەموت من پەیوەندیم پێوە نیە پەیوەندیم بەخۆمەوە هەیە ئەوەی هەستی پێ دەکرێ پەیڕەوی داعشەکان بەوشێوەیە کە هاوسەرگیری لەگەڵ ژنێك نەکەن ئەگەر ژنی پیاوێکی ناموسلمان بێ تا ئەوکاتەی لەگەڵ پاك دەبێتەوە (حیچ) وەدووگیانیش تا ئەوکاتەی منداڵیان دەبێت بەڵام دەتوانن لەسەرجێ یی بکەن لەگەڵ کچەکان ئەگەر شویان نەکردبو بەبێ هیچ گرفتێك.

١١- لێدان وترساندن و رق ال بوونەوە

کچان و ژنانی ئێزدی دەربازیان نەبوبو لەو ئازاردان و لێدان و سوکایەتی پێکردنەی داعش دەیگرنەبەر تاوەکو ئەوکارەئەنجام بدەن کەئەندامانی داعش داوایان دەکرد وە بە بەردەوامی لێیان دەدان و هەڕەشەی بەکارهێنانی سلاحیان دەکرد لەژیان هەروەکو (ش ح سالٚ) دەلێت ئەوکەسەی بیویستایە هەلٚبێت بیان گرتایەوە لێیان دەدا لە یەکێ لەکچەکانم گوێ لێ بوو کەهاورێکانی بەبێ ئاگاداری ئەو ویستویانە ڕابکەن وەداعشەکانیش لەئە میان دابو تائەو ئاستەی لەشی رەش ببو وە وتەمەنیشی تەنها سالٚ دەبوو وە هێشتا هەرلەسوریا بەندە وە بۆی گێرامەوە کەچۆن ویستویانە بەبنمیچ خانوەکەی هەلیان واسیبو ببینم پەلٚەی رەش دروست ببو لەسەری وەپرچی هەلٚ وەریبوو.

هەروەها (ن خ سالٚ) شوی نەکردبوو دوای ئەوەی کەمنی فرۆشت بە (ابو چحی) منی برد بۆماڵەکەی تاکو خزمەتی ماڵەکەی بکەم وەماوەی هەشت مانگ لەوێ مامەوە وەلە بەرئەوەی رۆژێکیان هەلٚسٍ و کەوتی منی بەدلٚ نەبوو لەپێش چاوی مێوانەکانی زۆری لێدام بەڕادەیەك خوێن لەدەمم دەهات وەبە بەردەوامی دەست درێژی سێکسی دەکردەسەر من وە ناچاری دەکردم دەرمانی دژە دووگیان بون بخۆم توانیم لەگەل دووکەسی عەرەب هەل بێم و بەبری دۆلار منیان گەیاندەوە لای کەس وکارم وەلەماوەی ئەو سال ودوومانگەدا لەلایەن دەیان کەسەوە دەست دریژی سێکسیم کراوەتە سەر وەچوار جار فرۆشرام وەهیچ سەربەستیەکیان بۆم نەهیشتبووەوە لەژێر چاودێری بەردەوام دا بووم

هەروەها (ش ج ا سالٚ) کاتێك نەخۆش کەوتم لەشاری رقە منیان هێنایەوە بۆ موصل بۆئەنجامدانی نەشتەرگەری نەمدەتوانی قسەبکەم یاخود بەپێوە راوەستم لەبەرنەخۆشی چونکە لەپشتمیان دا کاتێك خوشکەکەمیان برد وە رەتی کردەوە بچێت لەگەلٚیان وەکاتێك منیان بەپیاوێکی پەککەوتە فرۆشت منیش کچێکی ترم لەگەلٚ بوو خەلٚکی کۆجۆ بوو پازدە رۆژ لای ماینەوە وەکاتێك ویستمان هەلٚ بێین ئێمەیان دەستگیرکردو زۆر لێیان داین زیاتر لەهاورێکەم، چونکە پێیان وابوو بیرۆکەی ڕاکردنەکە هی ئەوە وەپێشتریش ئەو هەولٚی ڕاکردنی دابوو

هەروەها (م ل سالٚ) کچی عازەب شەنگال تل قصب ووتی من و کچە مامەکەم هەولٚمان دا ڕابکەین بەلاٚم ئێمەیان گرتەوە لێمانیان داو ئێمەیان بەکاردەهێنا بۆ کارکردن وپاك کردنەوە هەرکاتێك بیان ویستایە دەست درێژی سێکسیان دەکردە سەرمان وەخواردنی کەمیان دەدا پێمان وە لە وەردیە ناچاریان کردم ئاینەکەم بگۆرم هەروەها کارەکانی داعش تەنها بەلێدان و ئازاردان

نەبوو بەڵکو زۆرجار سوکایەتی و بێ ڕێزیان پێ دەکرا بەخۆیان و ئاینەکەیان و دینەکەیان بۆئەوەی ناچاریان بکەن وەکو کۆیلە سێکسیان لەگەڵ بکەن

ئاستی دووەم/ گونجاندن یاسایی بۆ تاوانەکانی داعش دەرحەق بەکچان وژنانی یەزیدی:

لقی یەکەم- دەست نیشان کردن و ویناکردنی پیشلکاریەکان

دوای دەست بەسەرداگرتنی ئەوناوچانەی کەزۆرینەی یەزیدی بوو ساڵی داعش شیوازی جۆراو جۆری بەکاردەهینا بۆ ئازاردان و پیشیلکاری کردن دەرحەق یەزیدیەکان لەوانە

١- ڕفاندن وکۆکردنەوەی ژنان وکچانی یەزیدی بەزۆرەملی ولەژیر هەرەشەی بەکارهینانی چەك وگواستنەوەیان بۆ شوینی دوور هەندی جار دەرەوەی عیراق

٢- دابەش کردنی ژنان وکچانی یەزیدی بەسەرئەندامانی ریکخراوی داعش.

٣- کرین وفرۆشتن وبەکری دان و بەکری گرتنی کچان وژنان ومندالانی یەزیدی.

٤- ئەنجام دانی کاری سیکسی لەگەڵ کچان وژنانی یەزیدی بەزۆردارەکی

٥- سنوداركردنی ئازادیەکان و بەندکردنی یەزیدیەکان لەشوینی تەنگەبەر وژووری بچووك وهۆڵی وەها کەهیچ خەسلەتیکی گونجاوی تیا نیە بۆژیان

٦- دزین و ڕفاندنی مندالان بۆ تۆبەکردنەوەی ئەودایکانەی کە هەولی هەلاتنیان داوە.

٧-دابراندن وکوشتنی پیرەژنەکان

٨- بەزۆرەملی گۆرینی ئاین وجی بەجی کردنی (تقوصات) ئاکارەکانی اسلام وەك نویژ و قورئان خویندن

٩- ناچارکردن بەشوکردن بەیەکیك لەئەندامانی ریکخراوی داعش

١٠ - لیدان و ئازاردان و بی ریزی کردن بەرامبەر یەزیدیەکان.

١١- دابین نەکردنی ئاوو خواردن و ریگەنەدان بەخۆ شۆردن بەتایبەت مندالان.

١٢- ریگەگرتن لەچاودیری تریش بۆژنان ومندالان و دووگیانەکان بەتایبەتی کاتی مندال بوون.

١٣- ناچارکردن بەکارکردن لەوکیلگانەی کەمولکی ئەندامانی ریکخراوی داعش بوو یان مولکی ئەوکەسانە بوو کەخاوەنی ژنە یەزیدیەکان بوو.

١٤-ناچارکردن بەکارکردن لەمالی ئەندامانی ریکخراوی داعش یاخود ئەوکەسانەی کەخاوەنی ژنەیەزیدیەکان بوون.

١٥- هاوبەشی کردنی چەند کەسیك بۆ دەست دریژی کردنەسەریەك ژن.

١٦- دزی کردن و دەست دریژی کردنەسەر قوربانیەکان وەبردنی کەرەستە بەنرخەکانیان.

لقی دووەم - گونجاندنی یاسایی نیو دەولەتی بۆ تاوانەکان.

ئەگەر بەپیی پیوەر و ریکەوتنە نیو دەولەتیەکان گونجاندنی یاسایی بۆ کارەکانی ریکخراوی داعش بکەین ئەو کارەکانیان دەکەویتە چوار چیوەی تاوانی بەکۆمەل وکوشتن و دژی مرۆڤایەتی وتاوانی جەنگ و بیگار بیکردن و بازرگانی پیوەکردن وەدەتوانین بەم شیوەیە پۆلینیان بکەین

یەکەم:تاوانی لەناوبردنی بەکۆمەل:[١٠]

أ - لەناوبردنی بەکۆمەل لەریگەی کوشتن:

ئراستەی کارکردنی داعش بەجیاکردنەوەی پەککەوتەکان و لەناوبردنیان بەتاوان ی لەناوبردنی بەکۆمەل لەریگەی کوشتن دادەنریت بەگویرەی ماددەی (٦- ا) لەپەیرەوی دادگای تاوانی نیودەولەتیەکان وماددەی ١/٣ لەریکەوتنی بەرگی و لەناوبردنی بەکۆمەل چونکە ئەم خەلکانە سەبەگروپیکی ئاینین وەپیشتریش ریکخراوی داعش پیاونی هەمان گروپی بەکۆمەل لەناوبردووە

[١٠] -لە بەرواری ٢٠ ی کانوونی دووەمی ساڵی ١٩٥٩ عیراق رەزامەندی پیشاندا لەسەر رێککەوتنامەی قەدەغەکردنی تاوانی لەناو بردنی بە کۆمەڵ وسزادان لەسەری کەلە ساڵی ١٩٤٨ ئەنجامدرابوو کە پێویست دەکات لەسەر وڵاتان کە قەدەغەی بکات وسزای لەسەر دابنێت جا چ لەکاتی ئاشتی یاخود جەنگ ئەنجامدرابوو لەبەر ئەوەی بە پێی یاسای نێودەوڵەتی تاوانە کە تاوانێك بەمەبەستی لەناوبردنی گشتی بێت یاخود بەشێك لە کۆمەڵەیەکی نەتەوەیی ئاینی ومەزهەبی کوشتنی ئەندامانی رێکخراو یاخود ئازاری جەستەیی ودەروونی پێیان یاخود کۆمەڵێك لە خەڵك بخرێنە ژێر کاریگەری بارودۆخێکی زەحمەتی ژیان کەمەبەست لێی لەناوبردنیان بێت بەتەواوی یاخود لەناوبردنی بەشێکیان یاخود سەپاندنی بارودۆخێکی نالەبار کە دەبێتە هۆی ئاستەنگ دروستکردن لەبەردەم ئافرەتی دووگیان بۆ منداڵ بوون ودوورخستنەوەی منداڵ بە ئەنقەست بۆ ناو گروپێکی تر وسزادانەکان ئەو کارانە دەگرێتەوە کە دەبوونە هۆکاری لەناوبردنی بە کۆمەڵ یاخود پیلانگێران بۆ لەناوبردنی بەگۆمەڵ وهاندانی راستەوخۆ وئاشکرا بۆ لەناوبردنی بە گۆمەڵ وەبەشداری کردن بۆ لەانوبردنی بەکۆمەڵ، هەروەها رێککەوتنەکە پێویستی کردووە کە دەبێ ئەو کەسانەی کە ئەم تاوانە ئەنجامدەدەن لە دادگایەکی تایبەت دادگایی بکرێن لەو وڵاتەی کە تاوانەکەی تێدا ئەنجامئەدرێت یاخود دادگایەکی سزای نێودەوڵەتی کە پسپۆری هەبێت لەو بوارەدا ودانی پیانرابێت بەڵام عێراق هیچ یەکێك لەمانەی جێ بەجێ نەکرد.

وەئەو دیاردەی بەکۆمەل لەناوبردنەش بەمەبەستی بەهیلاکەت بردنی ئەم گروپە ئاینیە بوە تابەتەواوی یان بەش بەش لەناوببریت.

ب – لەناوبردنی بەکۆمەل لەریگەی پیگەیاندنی ئازاری جەستەی و دەرونی:

ئەندامانی داعش هەمو جۆرەکانی ئازاری جەستەی و دەرونیان گرتۆتەبەر بەرامبەر کچان و ژنان ومندالانی یەزیدی و سوکایەتی پیکردن و بی ریزی پیکردن بەرامبەر ئاین وناچارکردنیان بەگۆرینی ئاینەکەیان و بوون بەاسلام و پەیرەوکردنی هەلس وکەوتی اسلامی وجی بەجی کردنی فەرمانەکانی ئیسلام وە رفاندنی مندالان بەمەبەستی ئازارگەیاندن گیانی ودەروونی بەدایکانیان هەمو ئەمانە بەتاوانی لەناوبردنی بەکۆمەل هەژماردەکریت بەگویرەی ماددەی (٦- ب) لەیاسای دادگای تاوانی نیودەولەتی هەروەها ماددەی (٣-ب) لەریکەوتنی ریگری کردن لەلەناوبردنی بەکۆمەل وسزادان لەسەری لەبەرئەوەی ئەوخەلکانە سەربەگروپیکی ئاینین

ج – لەناوبردنی بەکۆمەل لە ریگەی سەپاندنی بارودوخێکی ژیان کەمەبەست لێی بەهیلاکەت بردنی ئەم خەلکانەیە:

رێکخراوی داعش سیاسەتی برسی کردن وتوینێتی کردنی مندالأنی ئەوژنانەی بەکاردەهێنا کەوەك کۆیلەی سێکسی رەفتاری لەگەلٚ دەکردن هەروەها رێگریشی دەکرد لە خۆشوشتن تا لەشیان گێچی هەلٚدەهێنا هەروەها رێگری دەکرد لەوەرگرتنی چاودێری تەندروستی تەنانەت بۆ ژنەدووگیانەکانیش هەموو ئەمانە دەکەونە خانەی (لەناوبردنی بەکۆمەل بەهۆی سەپاندنی بارودۆخی قورس کەمەبەست لێی بەهیلاکەت بردنی ئەو خەلٚکەیە) وەئەمەش بەگوێرەی ماددەی (٦/ج) لەیاسایی دادگای تاوانی نێودەولٚەتی وەماددەی (٣/ج) لەرێکەوتنی دژی لەناوبردنی بەکۆمەلٚ وەسزادان لەسەری لەبەرئەوەی دژی خەلٚکانێك کراوە سەربەگرووپێکی ئاینیە.

د- تاوانی لەناوبردنی بەکۆمەلٚ لەرێگەی راگواستنی مندالأن بەزۆرەملێ:

رێکخراوی داعش بەزۆرەملێ مندالأن وکچان وژنانی ئێزدی دەگواستەوە بۆشوێنە دوور دەستەکان ودابراندنیان لەکەس وکاریان تا هیچ هاوکاریەکیان پێ نەگات ئەمەش بەتاوان دادەنرێت بەگوێرەی ماددەی ٦- ە لەیاسای تاوانی نێودەولٚەتی وەماددەی ٣-ج لەرێکەوتنامەی رێگری کردن لە لەناوبردنی بەکۆمەل و سزادان لەسەری وەرێکخراوی داعش سەدان مندالٚی ئێزدی بەزۆرەملێ راگواستوە لەناوچەکانی خۆیان بۆ ئەوناوچانەی کەئاینی تر پەیرەو دەکەن بەمەبەستی ماندوو کردنیان و لەناوبردنیان .

دووەم :-تاوان دژی مرۆڤایەتی:

أ-تاوان دژی مرۆڤایەتی لە ڕێگەی بە کۆیلەکردنەوە:

ڕێکخراوی داعش دەستی کردبوو بە کۆیلە کردنی ئەوانەی دەست گیری دەکردن لە ژنان و منداڵان و کچانی ئێزدی لە ڕێگەی کرین و فرۆشتن و پێشکەش کردن بە فێرکردنیان و بە کرێ دانیان و دیاری کردنیان بە شێوەی ڕێك وپێك و بەرنامە بۆ داڕێژراوە ئەنجام ئەدرا لە دژی خڵکی سڤیل وەئەم کارانەش بە تاوانی دژی مرۆڤایەتی هەژمار ئەکرا بە گوێرەی مادده (١٧-ب) لە یاسای دادگای تاوانی نێودەوڵەتی.

ب- تاوان دژی مرۆڤایەتی لە ڕێگەی بەندکردن و داگیرکردنی ئازادیەکانیان:

کارەکانی ڕێکخراوی داعش لە بەندکردنی کچان و ژنان و منداڵانی ئێزدی لە بەندیخانە ئەو شوێنانەی لە ژێردەستی داعش دابوون بە تاوان دژی مرۆڤایەتی دادەنرێت بە گوێرەی ماددەی (١٧-ه) چونکە داعش زۆر بە بەرنامە ڕێژی و لە سنورێکی بەر فراوان ئەم تاوانانەی ئەنجام دەدا کە دژی بنەماکانی یاسا نێودەوڵەتیەکانن بە تایبەتی کە بێ بەشی کرا بوون لە نان و ئاو دابین نە کردنی چاودێری تەندروستی پزیشکی و پاراستنیان لەسەرماو گەرما.

ج- تاوان دژی مرۆڤایەتی بە ئەنجامدانی دەست درێژی سێکسی:

ئەندامانی ڕێکخراوی داعش بە زۆر و لە ژێر هەڕەشە دەست درێژیان دەکردە سەر کچان و ژنانی ئێزدی وە ئەم کارەش بە شێوەیەکی بەرفراوان ئەنجام ئەدرا، ئەم کارەش دەکەوێتە ژێر یەك یەك لە ناو بردنەکانی تاوانی دژی مرۆڤایەتی بە گوێرەی مادده(٧-١-ز-١) لە یاسای دادگای تاوانی نێودەوڵەتی هەروەها دەتوانرێ بە تاوانی جەنگ لە ڕێگەی دەست درێژی سێکسی هەژمار بکرێت بە گوێرەی مادده (٢/٨ه-٦-١) لە پەیڕەوی دادگای تاوانی نیودەوڵەتی لە بەرئەوە لە چوار چێوەی ململانێی چەکدارانی نێودەوڵەتیەوە ئەنجام دراوە.

ه- تاوانی دژی مرۆڤایەتی لە ڕێگەی دوورخستنەوەی سێکسی: ئەندامانی ڕێکخراوی داعش هەموو ڕێگەیەکیان گرت بۆ بەر بۆ خاوەندارییەتی کردنی ژن و کچە ئێزدیەکان وە مامەڵە کردن لە گەڵیان وەکو کۆیلە و ناچار کردنی بە ئەنجامدانی کاری سێکسی ئەو کارەشی بە شێوەیەکی بەر فراوان ئەنجام دەدا دەرهەق بەو خەڵکەی سڤیل مەدەنیانە هەر وەکو (کۆیلەی سێکسی) بە تاوانی دژی مرۆڤایەتی دادەنرێت بە گوێرەی ماددەی دادگای تاوانی نێودەوڵەتی هەروەها دادەنرێ بە تاوانی سێکسی کردن بە

كۆیلە بەپێی مادده (٨-هـ-٦-٢) لە پەیرەوی دادگای تاوانی نێودەوڵەتی لە بەر ئەوەی دەكەوێتە ژێر چاودێری ململانی چەكدارانی نێودەوڵەتی.

هـ-تاوان دژی مرۆڤایەتی لە ڕێگەی پاكتاوكردن:

ئەندامانی ڕێكخراوی داعش ژنان و كچان و منداڵانی ئێزدیەكانیان بێ بەش كردبوو لە هەموو مافە بنەڕەتیەكانیان كە ئەمەش دژ بە یاسای نیودەوڵەتیە لەبەر ئەوەی ئەمانە سەر بە كۆمەڵەیەكی ئاینن و هەر لەبەر ئەوەش كراونەتە ئامانج بە كۆیلەكراون ودەست درێژی سێكسیان دەكرێتە سەر بە شێوەیەكی بەر فراوان و بەرنامە داڕێژراو وە هەمو ئەمانەش (پاكتاو كردن بە تاوانی دژی مرۆڤایەتی دادەنرێت) كە لە پیرەوی ناو خۆی دادگای تاوانی نێودەوڵەتی لە ژێر ماددەی (٧-١-ح) هاتووە ئەمەش دەبێتە هۆی ناچار كردنی كچان وژنانی ئێزدی بۆ گۆڕینی ئاینەكەیان وە بونیان بە موسڵمان وە ناچار كردنیان بە خوێندنەوەی قورئان و جێبەجێكردنی ئەم ئەركە ئاینەكەیەكان.

سێیەم - تاوانی بازرگانی كردن بە مرۆڤەوە:

هەڵسانی ڕیكخراوی تیرۆرستی داعش بە ڕفاندنی ژنان و منداڵ و كچی ئێزدی وە گواستنەوەیان لە ژێر هەڕەشەو بە كارهێناتی هێز لە ناو چەكانی خۆیانەوە بۆ ناوچەی تر هەندێ جار بۆ وڵاتی تریش بە مەبەستی كۆیلەو یەخسیركردن و بەكار هێنانیان بۆ مەبەستی كاری زەحمەت و هەروەها بە كارهێنانی سێكس و خزمەت كردنی بێگاری هەموو ئەمانە بە تاوانی بازرگانی كردن بە مرۆڤەوە دادەنرێت بە بێ ماددەی (٣) لە پرۆتۆكۆلی نەهی لێ كردن و سزادانی بازرگانی كردن بە مرۆڤەوە بە تایبەت ژنان و منداڵان كە ئەم پرۆتۆكۆلە تەواوكەری ڕێكەوتنامەی نەتەوەیەگكرتووەكان، بۆ نەهێشتنی تاوانی ڕێكخراو لە ڕێی نییشتمانیەوە بۆ ساڵی(٢٠٠٠).

چوارەم - تاوانی ئەنجامدانی كاری زەحمەت:

ناچاركردنی ژنان وكچانی ئێزدی لەلایەن ڕێكخراوی داعشەوە بۆكاركردن لەوكێڵگانەی كەموڵكی ئەندامانی داعش بوون هەروەها بەكارهێنانیان بۆخزمەت كردنی خێزانی داعشەكان بەزۆر پێیان ئەنجام دەدرا نەك بەرەزامەندی و خۆبەخشانە وەهیچ پاداشتێكیان نەبووە وەئەو كارەش لەرووی نێودەوڵەتیەوە بەئەنجام دانی كاری زەحمەت دادەنرێت و ڕێگە پێ دراو نیە بەگوێرەی ئەو

پێناسەی كە لە ڕێكەوتنامەی كاری نێودەوڵەتی ماددەی (١/٢) ژمارە ٢٩ تایبەت بەكاری سەخت سالی ١٩٢٠.[١١]

هەروەها ئەوكارانەی لەسەرەوە ئاماژەمان پێكرد بەپێشێلكاری مەترسی دار دادەنرێت بۆسەر بنەماكانی پاراستنی كەسە مەدەنیەكان كەلە ڕێكەوتنامەی چوارەمی جنێف دا تایبەت بەپاراستنی خەڵكی مەدەنی لەكاتی جەنگ سالی ١٩٤٩ كەلەمادەی ٣ دا هاتووە (دابین كردنی لایەنی كەمی پاراستنی خەلكە مەدەنیەكان كە بەشدار نین بەشێوەیەكی ڕاستەوخۆ لەكارە دوژمنكاریەكان لەوملّملاّنی چەكداریانەی سروشتی نێودەوڵەتی نیە وەدەبێت مامەڵەیەكی مرۆڤ دۆستانە لەگەل ئەو خەڵكە دا بكرێ بەبێ هیچ جیاوازیەك كەلەسەربنەمای ڕەگەزو ڕەنگ ودین وبیروباوەرو سامان وهەرپێوەرێكی تر وە ڕێگری كراوە لەئەنجامدانی دەست درێژی بۆسەر ژیان وسەلامەتی جەستەیی و بەتایبەتی كوشتن بەهەمو جۆرەكانیەوە بەشێواندن ومامەڵەی توندوتیژ ئازاردان بارمتەگرتن وەدەست درێژی كردنەسەر كەرامەتی مرۆڤە وەمادەی (٢٧) لەرێكەوتنامەكە هاتووە كەوا ئەوخەڵكانەی پارێزراون پێویستە لەهەمو بارودوخێكدا ڕێز لەكەسایەتی و شەرەف ومافە خێزانی وبیروباوەرو ئاینی وداب ونەریتەكانیان بگیرێ وە لەهەموو بارودۆخێكدا مامەڵەیەكی مرۆڤ دۆستانە لەگەڵدا بكرێ بەتایبەتی لەدژی كاری توندوتیژی وهەڕەشە لێكردن و ڕێز بگیرێ لەئافرەتەكان وە ڕێگەگرتن لە هەردەست درێژیەك بۆسەر شەرەفیان بەتایبەتی ڕێگری بكرێ لە دەست درێژی سێكسی وناچاركردن بەلەش فرۆشی .

لقی سێیەم :- گونجاندنی یاسایی نێوخۆیی بۆ تاوانەكان:

سەرەڕای ئەوەی كە عێراق چۆتە ناو هەر چوار پەیمانامەكەی جنێف وە لەناویشیاندا پەیمانامەی جنیف بۆ پاراستنی خەڵكی مەدەنی لەكاتی جەنگ وە لە (ساڵی ١٩٥٩) ڕەزامەندی دەربڕی لەسەر ڕێكەوتنامەی نەهێشتنی تاوانی بە كۆمەڵ وە سزادان لەسەری بەڵام عیراق هیچ یەكێك لە تاوانەكانی لە ناو بردنی بەكۆمەڵ و تاوانی دژی مرۆڤایەتی وە تاوانی جەنگی بە تاوان نەناساندن تەنها لە ماوەی نێوان (١٩٦٨/٧/١٧-٢٠٠٣/٥/١) نەبێت بە گوێرەی ناوەرۆكی ماددەی (١-سێیەم) لە یاسای دادگای باڵای تاوانەكانی عیرقی ژمارە(١٠) (ساڵی ٢٠٠٥)هەموار كراوە[١٢] وەلەلایەكی ترەوە ئەوتاوانانەی

١١- عیراق ڕەزامەندی دەربڕی لەسەر ئەم ڕێككەوتنامەیە بە پێی یاسای ژمارە ٦٠ ی ساڵی ١٩٦٢ هەروەك كاری بە زۆرە ملێ بەم جۆرە ناساندوە : (هەر كارێك یاخود خزمەتگوزاریەك كە بەبێ ڕەزامەندی وەرگرتن لە ژێر كاریگەری هەرەشەكردن بە هەر جۆرە سزایەك وە كەسەكە خۆی بە خۆبەخشی كارەكەی نەكردبێت.

١٢- ماددەی ١ برگەی ٣ لەیاسای دادگای تاوانەكانی عیراق دەلێت:(دەسەلاّتی ئەم دادگایە بەسەر هەر كەسێكی سروشتی داداەشكێت كە عیراقی بێت یاخود عیراقی نەبێت بەلاّم لە عیراق نیشتەجێ بێت وتاوانبار بێت بە یەكێك لەو تاوانانەی لە ماددەكانی ١١و١٢و١٣و١٤ ی ئەم یاسایەدا

کە لەیاساکەدا هاتووە ناگونجێ بووە بەتاوان ناساندن و سزادان لەسەر ئەو تاوانەی لە ناوبردنی بە کۆمەڵ و تاوانی دژی مرۆڤایەتی وە تاوانی جەنگ کە لەدوای ٢٠٠٣/٥/١ یەوە روویانداوە هەروەك تاوانەکانی داعش کە لەناوەراستی ساڵی ٢٠١٤ وە دەستی پێکردووە تائیستاش بەردەوام وە ناتواندرێت بەتاوان دابنرێت (ئەوکارانە کە بە تاوانی نێودەوڵەتی سێیەم هەژماردەکرێ) تەنها لە رێگەی ئەو رێکارەوە نەبێت کەلە یاسەکەدا هاتوە ئەویش بەدەرکردنی یاسایەکی هاوشێوەی یاسای دادگای باڵای تاوانەکان عیراق نەبێ.

سەرەرای ئەوەی کە عێراق تاوانەکانی لەناوبردنی بە کۆمەڵ و تاوانی دژی مرۆڤایەتی تاوانی دژی جەنگ بە تاوان بە ناساندن و هەروەکو رەزامەندی دەرنەبڕی وە لەسەر دادگای تاوانی نێودەوڵەتی هەروەها کۆیلە کردنی بە مانا زانزاوەکەی بەتاوان نە ناساندووە بەڵام دەتوانرێت کاری پێویست بکرێ بۆیە تاوان ناساندنی کارەکانی رێکخراوی تیرۆریستی داعش کە لەدژی ژنان و کچانی ئێزدی ئەنجام دراوە بە گوێرەی ئەو بابەتانەی کە لەبەردەست دایە و بۆ بەتاوان ناساندن بە کار دەهێنرێ:

١-تاوانە تیرۆریستیەکان: بە گوێرەی یاسای لە ناوبردنی تیرۆر ژمارە(١٣ی ساڵی ٢٠٠٥) هەرکارێکی بەتاوان ناساندووە کە کەسێك یان کۆمەڵێك یان دەزگایەك بکاتە ئامانج بەمەبەستی تاوان کردن وەماددەی (٣-ج) لە رێکەوتنامەی رێگری کردن لە ناوبردنی بە کۆمەڵ و سزادان لەسەری رێکخراوی داعش سەدان منداڵی ئێزدی بە زۆرە ملێ راگواستەوە لە ناوچەکانی خۆیان بۆ ئەو ناوچانەی کە ئاینیتر پەیرەو دەکەن بە مەبەستی ماندوو کردنیان و لەناوبردنیان.

٢-تاوانەکانی رفاندنی خەڵك: بە گوێرەی ماددەی (٤٢١-٤٢٧) لە یاسای سزادان بە لە سێدارەدان یان کوشتن هەژمار دەکرێ.

٣-تاوانی بازرگانی کردن بە مرۆڤ: بە تاوان ناسێنراوە بە پێی یاسای بەرەنگاربونەوەی بازرگانی کردن بە مرۆڤ ژمارە(٢٨ی ساڵی ٢٠١٢) وە سزادەدرێت بە بەندکردنی کاتی وە بە غرامە کردن لە (٥٠٠٠٠٠٠) پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێ وە لە دە ملیۆن دینار (١٠٠٠٠٠٠٠) زیاتر نەبێ.

٤- تاوانی دەست درێژی سێکسی: بە پێی ماددەی (٣٩٣-٣٩٨) لە یاسای سزادان ژمارە (١١١ی ساڵی ١٩٦٩) کە سزایەکەی دەگاتە بەندکردنی بە درێژای تەمەن (مدى الحياه) .

هاتبێت لە رێکەوتی ١٧ی تمووزی ١٩٨٦ تا ١ی ئایاری ٢٠٠٣ لە کۆماری عیراق یاخود هەر شوێنێکی دیکە وئەم تاوانانەی دەگرێتەوە:تاوانی لەناوبردنی بە کۆمەڵ و تاوانی دژ بە مرۆڤایەتی وتاوانی جەنگ و سەرپێچی یاساکانی عیراق کە لە ماددە ١٤ ی ئەم یاسایەدا هاتووە.

٥- تاوانی هێشتنەوەی نێرینەو مێینە بە فێڵ و زۆر لێکردن بۆ بەکار هێنانی سێکسی یاخود تاوانی کڕین و فرۆشتن پێیانەوە: کە هەردووکیان بە تاوان ناسێنراون لە یاسای بەرەنگار بوونەوەی لەش فرۆشی ژمارە(٨ی ساڵی ١٩٨٨) کە بە تاوانی یەکەم سزادەدرێت بە ماوەیەك لە دەساڵ زیاتر نەبێت وە سزاکە لە پانزە ساڵ زیاتر نەبێت ئەگەر تاوان لێکراو پێنەگەیشتوبێ (قاصر) وە تاوانی دووەمیش کڕین و فرۆشتن بە خەڵکەوە(سمسەرە) بە لە سێدارەدان (اعدام) کردن سزا دەدرێت بە پێی بڕیاری ئەنجوومەنی باڵای شۆرش ژمارە(٢٣٤ی ساڵی ٢٠١١) .

٦-تاوانی کاری بە زۆر : کە یاسای کاری پەیڕەو کراو بە تاوانی داناوە هەر وەکو لەیاسای کاری نوێ ژمارە (٣٥ی ساڵی ٢٠١٥) وەبە پێی هەردووماددەی (٩-١١) سزایەکەی بریتی دەبێ بە بەند کردن ماوەیەك کە لە شەش مانگ زیاتر نەبێت و وە غەرامەیەك کە لە ملیۆنێك زیاتر نەبێت یاخود یەکێك لەم دوو سزایە.

٧- تاوانی بە زۆر بە شودان: هاوسەر گیری بە زۆر بە پێی ماددەی (٩ لە یاسای باری کەسێتی ژمارە ١٨٨ی ساڵی ١٩٥٩)ی هە موارکراو ئەوا سزا دەدرێت بە بەندکردنی ماوەیەك لە سێ ساڵ زیاتر نەبێت وەبە سزایەکی ماددی یاخود یەکێك لەم دوو سزایە بە مەرجێك ئەو کەسەی کە هاوسەرگیری دەسەپێنێ کەسی پلە یەك بێت بەڵام ئەگەر بێت و کەسەکە بێگانەبوو یاخود کەسانی پلە یەك نەبو ئەوە بەند دەکرێ بەماوەیەك لە (١٠) ساڵ زیاتر نەبێت یاخود بەند کردنی کاتی کە لە (٣) ساڵ کەمتر نەبێت.

٨- تاوانی دزی:دزینی ماڵ و کەرەستەو مۆبایل و پارەو زێرو و هەمووشتێکی تاوان لێکراوە دەگرێتەوە کە بە زۆرە ملێ ئەنجامدراوە بە پێی ماددەی (٤٤٢) لە یاسای سزادانان و سزا دەدرێت و بەندکردن لە (١٥) ساڵ کەمتر نەبێت.عیراق ناچار کردنی خەڵك و کۆمەلە کان بۆ گۆڕینی ئاینەکانیان و زۆر لێکردن بۆ پەیڕەو کردنی دروشمی ئاینی بە تاوان نەناسندووە .

ئاستی سێ یەم ڕاسپاردەکان:

یەکەم - ڕاسپاردەکان بۆ نەتەوە یەکگرتوەکان و کۆمەڵگای نێو دەوڵەتی:

١-پێویستە ئەنجومەنی ئاسایش لێکۆڵینەوە لە دۆسیەی سەر پێچیەکان بکات ئەو سەر پێچیانەی کە ئێزدیەکان و کەمینە ئاینی و نەتەوەییەکان تووشی بوون لەبەر ئەوەی بە تاوانی نێودەوڵەتی ئەژمار دەکرێ وە نەناردنی دۆسیەکە بۆ دادگای نێو دەوڵەتی بۆ ئەوەی لێکو ڵینەوە بکرێ لەو تاوانانەی کە روویانداوە.

٢- لە کاتێك دا ئەگەر هاتوو ئەنجومەنی ئاسایش ڕێگربوو لەوەی دۆسیەکە بنێردرێت بۆ دادگای تاوانی نێودەوڵەتی ئەوە پێویستە داگایەکی نێودەولەتی (تایبەت) پێك بهێنرێت بۆ ئەوەی بەدواداچوون بکات بۆ ئەو سەر پێچانەی کە لە لایەن ڕێکخراوی تیرۆرستی داعشەوە ئەنجام دەدرێ دەرهەق بە ئێزدیەکان و کەمە نەتەوەیی و ئاینیەکان .

٣-ئاراستەکردنی ئەو هاوکاری و یارمەتیانەی کە پێشکەش بە عێراق دە کرێت بۆ قوربانیەکانی توندوتیژی سێکسی کە ئافرەتان و کچانی ئێزدی هەروەها بەرز کردنەوەی ئاستی ئەو خزمەت گوزاریانەی کە ئێستا پێشکەش دەکرێن.

٤-پاڵپشتی کردنی کۆمەڵگای سڤیلی ئێزدی بۆ ئەوەی بتوانن داواکاری دەرباز بووەکان جێبەجێبکەن و هاوکاریان بکەن لەبەر ئەوەی کومەڵگای ئێزدی خۆیان باشتر لە پێداویستەکانی خۆیان تێدەگەن .

٥-گرتنەبەری ڕێگای پێویست بۆ بەلگەنامە کردن و زیندوو راگرتنی رۆژێکی نیشتیمانی نیودەوڵەتی سەبارەت بە ئاستی پێشێلکاری و ئەو تاوانانەی کە دەرهەق بە کچان و ژنانی ئێزدی ئەنجامدرا.

دووەم- ڕاسپاردەکان بۆ دەسەڵاتدارانی ناوەند:

١- پێویستە پەڵە بکرێت لە چوونە نێو (پەیماننامەی ڕۆما) لە لایەن عێراقەوە بۆ دادگای تاوانی نێودەوڵەتی .

٢-وەك هەنگاوێکی ڕاستەوخۆ پێویستە لەسەر عێراق ڕەزامەندی دەربرێت بەپیادەکردنی ئەزمونی دادگای دادوەری لە هەندێك هەڵوێستی تایبەت کە وڵات دوچاری دەبێتەوە بەپێی مادەی (١٢- ق-٣) لە پەیماننامەی ڕۆما.

٣-دەرکردنی یاسایەك بۆ بەتاوان ناساندنی ئەو پێشێلکاریانەی کە ئێزدیەکان دوچاری هاتن وە دروستکردنی دادگایەکی تایبەت بۆ لێکوڵینەوەی لەو تاوانانەو بەدوا داچوون کردنی بۆیان، وە دابین کردنی پێداویستی مرۆیی و ماددی پێویست بۆ ئەوەی بتوانێت ئەرکەکانی بە باشی جێبەجێبکات.

٤-جیاکردنەوەی هەندێك برگەو مادە لە یاسای عیراقی بۆ ئەوەی تاوانی دژی مرۆڤایەتی تاوانی جەنگ و لەناو بردنی بە کومەڵ بە تاوان بناسینێن هەروەك لە واتا نێودەوڵەتیەکەی دا هاتووە وە یەك بگرێتەوە لەگەل ماددەی (٧٣/یەکەم) لەدەستوری عێراقی ساڵی ٢٠٠٥ .

٥-پێویستە داواکاری گشتی ودادگای عێراقی پەلەبکەن لە ئەنجامدانی لێکولینەوەی پێویست و ڕون ئاشکرا سەبارەت بە و تاوانانەی کە دەرهەق بە کچان و ژنانی ئێزدی ئەنجام دراوە لەسەر دەستی

ئەندامانی تیرۆرستی داعش وە پێشکەش کردنی تاوانباران بە دادگا تاوەکو سزای پێویست وەربگرن و هەروەها پێویستە راپۆرتی ناو بەناو دەربکرێ سەبارەت بەو تاوانانە- تاوەکو هەلویستی گشتی وناوخۆ ونێودەوڵەتی تێ بگەیەنریت سەبارەت بەئاستی گەورەیی ئەوتاوانانەی ئەنجام دراوە .

٦- هەوڵ وگەران بەدوای کچان و ژنانی ئێزدی رفێندراو وون بوو وەبەکۆیلە کراو خێراکردن لەدەربازکردنیان لەژێر دەستی رێکخراوی تیرۆریستی داعش.

٧- گرێ دانی کۆبوونەوەی گوێگرتن لەقوربانیان لەبەردەمی ئەنجومەنی نیشتمانی و لیژنە تایبەتەکانی وەك هەولۆیستێك بەرامبەر ئەو زیانەی کەپێیان گەیەندراوە وەکو ئامادەکاریەك بۆ دەرکردنی یاسا گەلێك تاوەکو ببێتە هۆکاری مسۆگەرکردنی هاوکاری بۆیان وەپێشکەش کردنی پاڵپشتی دەروونی و چارەسەری پێویست لەنێویشیاندا گەیشتنیان بەدادپەروەری وەقەرەبوی پێویست وخێرا سەبارەت بەو زیانانەی کە پێیان گەیەندراوە.

٨- ناساندنی تاوانەکانی کوشتن وکۆیلەکردن و دوورخستنەوەی سێکسی و دەست درێژی سێکسی کەوا کۆمەلگەی ئێزدی وکەمینەکانی تریش دووچاری هاتن وەك تاوانی لەناوبردنی بەکۆمەل کەپێویستە دان پیانانێکی نیشتیمانی بۆ بکرێ.

٩- نیات نانی سندوقێکی تایبەت بەپالپشتی کردنی قوربانیەکان و دوبارە شیاندنەوە و ئاویتە کردنی کچان وژنانی ئێزدی بەکۆمەلگەی ئێزدیەوە .

١٠- پێویستە لەکاتی ئەنجام دانی هەرپرۆسەیەکی ئاشتەوایی نیشتیمانی و کۆمەلأیەتی ئەو تاوانانەی کە دەرهەق بەکچان و ژنانی ئێزدی ئەنجام دراوە وەکو کێشەیەکی نیشتیمانی سەیر بکرێ.

١١- گرنگی دانی پێویست بۆ دەربازبوەکان کەلە چادرگەکان دا دەژین بە هۆی ئەو بارودۆخە ناهەموارەی کەلە رووی مرۆڤایەتی تووش هاتوون وەپێشکەش کردنی هاوکاری پێویست بۆکەم کردنەوەی ئێش و ئازارەکانیان.

سێیەم - راسپاردەکان بۆ دەسەلأتەکانی هەرێمی کوردستان :

١-ئەنجامدانی پرۆسەی خێرا بۆ دەربازکردنی کچان و ژنانی ئێزدی لەلایەن هێزەکانی پێشمەرگەو پاسەوانانی هەریمْ لەوناوچانەی کە تیایدا دەست بەسەرن لەژێر دەسەلاتی رێکخراوی داعش لەناوچەکانی تەلعەفەر وموصل و لەناوخاکی سوریا.

E-mail: ihrc.kurdistan@gmail.com
E-mail: eyzidi-center@gmail.com
دەستەی سەربەخۆی مافی مرۆڤ
رێکخراوی ئێزیدی بۆ بەلگەکردن

٢-ئەو کەسانەی کە ئازاریان بەبێ دەسەلاتەکان گەیاندووە بدرێن بەدادگا هەروەها ئەو گیراوانەی رێکخراوی داعش کەلەلایەن دەسەڵاتدارانی هەرێمەوە دەست گیر کراون پێویستە بدرێنە دادگایەکی شەفاف و دادپەروەر هەروەها راپۆرتی ناوبەناو یش دەربکری بۆئەوەی ئەو پێشێلکاریانەی کە دەرهەق بەکچان و ژنانی ئێزدی ئەنجام دراون بۆ خەڵکی ناوخۆونێودەوڵەتی روون بکرێنەوە .

٣-ئەنجام دانی کۆبوونەوەو گوێ لێگرتن لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە لەنێو ئەو کەسانەی کەوا تاوانیان دەرهەق ئەنجام دراوە لەلایەن رێکخراوی داعشەوە هەروەها دۆزینەوەی رێگە چارەی گونجاو بۆ پێشکەش کردنی هاوکاری دەروونی و کۆمەڵایەتی و تەندروستی بۆ قوربانیەکان هەروەها کردنەوەی بنکەی تایبەت بۆیان.

٤-ئەنجام دانی دەست پێشخەری بۆ تاوتوێ کردنی ئەو سەر پێچیانەی کە دەرهەق بە ئێزدیەکان بۆ ناساندنی ئەو پێشێلکاریانە وەکو تاوانی لەناوبردنی بەکۆمەل وتاوانی دژی مرۆڤایەتی و وەتاوانی جەنگی لەسەر ئاستی هەرێمی و نیودەڵەتی دا.

٥-زیادکردنی هاوکاری دارایی و هونەری وزانیاری بۆ ئەو نوسینگەی کەسەربەسەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی کوردستانە و تایبەتە بەکاروباری ئافرەتانی دەربازکراو لەگەل رفیندراوە ئێزدیەکان .

چوارەم - راسپاردەکان بۆ راگەیاندنەکان وکۆمەلگەی مەدەنی:

١-دانان و جێ بەجێ کردنی بەرنامەی پێویست بۆ پاڵپشتی دەروونی و تەندروستی و کۆمەڵایەتی وەهەروەها دووبارە شیاندنەوەی کچان وژنانی دەربازبوو.

٢-بنیات نانی ستراتیژیەتێك بۆپێشکەشی کردنی راگەیاندن لەسەر ئاستی نیشتمانی و نێودەوڵەتی بۆ قوربانیە ئافرەتەکان کەباس لەچیرۆکەکانیان و ئەو پێشێلکاریانەی کە دەرهەقیان ئەنجام دراوە وەهەروەها ئامادەکردنی راپۆرتی گشت گیر وەهەروەها رۆشنایی خستنەسەر راپۆرتەکە وئاراستەکردنی بۆ رای گشتی و نێوخۆیی بۆ بەئەرشیف کردنی راپۆرتەکان.